

LUNDS
UNIVERSITET

Andra generationens gråzon

**En kvalitativ studie om identitet hos andra generationens
invandrare från f.d. Jugoslavien**

Emilia Makra

Kandidatuppsats SOPA63

VT 2018

Handledare: Agneta Hedblom

Examinator: Eva Palmblad

Abstract

Author: Emilia Makra

Title: The second-generation gray zone - A qualitative study on identity of second-generation immigrants from the former Yugoslavia [Translated title]

Supervisor: Agneta Hedblom

Assessor: Eva Palmblad

The aim of this study was to examine adolescents in the age ranging between 20-25, with one or two foreign-born parents from the former Yugoslavia, experiencing their identity as this is a group considered to be established and well integrated in the Swedish society. As the study was based on a qualitative method using focus groups, the questions in the group sessions were initially more structured and then developed to more open-ended questions that opened up to further discussion. In three focus group interviews, a total of nine adolescents were asked to discuss their experiences, thoughts and opinions of identity and belonging. The analysis was based on a social constructive theory as well as a theory of the "reversed refrigerator", developed by Thomas Hylland Eriksson, focusing on the identity created in the gray zone between being identified as both rather than either-or. As a conclusion, the adolescents can not identify themselves with the Swedish identity nor the origin identity as the gray zone identity is an identity in itself. Furthermore, another conclusion is that language skills, tradition and culture are crucial factors in being able to be identified as more or less Swedish as there are different dimensions of being Swedish according to the contributing respondents, which depend on behavior, language skills and integration in relation to Swedish culture.

Key words: focus groups, identity, culture, belonging, Yugoslavians, Swedish, adolescents, gray zone, social constructivism

Innehållsförteckning

1. INLEDNING OCH PROBLEMFÖRMULERING	5
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
2. BAKGRUND	8
2.1 MÅNGFALDEN I JUGOSLAVIEN	8
2.2 JUGOSLAVIENS SAMMANBROTT	8
2.3 FLYKTINGARNAS ETABLERING PÅ DEN SVENSKA ARBETSMARKNADEN	9
3. KUNSKAPSLÄGE	9
3.1 LITTERATURSÖKNING	10
3.2 HAND I HAND GÅR ETNICITET OCH RELIGION	10
3.3 DEN TREDJE IDENTITETEN	11
3.4 SPRÅKET SOM EN IDENTITETSFORMANDE FAKTOR	12
3.5 ”VI” OCH ”DEM” I SVERIGE	13
3.6 KULTURELL IDENTITET	14
3.7 ANDRA GENERATIONEN OCH SYSSELSÄTTNINGSFALL	15
4. TEORI	15
4.1 SOCIALKONSTRUKTIVISM	15
4.2 GLOBALISERING OCH IDENTITETSPOLITIK	16
4.3 GRÅZONIDENTITETEN	16
5. METOD	18
5.1 METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	18
5.2 DATAINSAMLING	18
5.3 URVAL	19
5.3.1 SNÖBOLLSURVAL	20
5.3.2 BORTFALL	21
5.3.3 REKRYTERING AV MEDVERKANDE	21
5.4 GENOMFÖRANDE	22
5.5 TRANSKRIBERING, KODNING OCH ANALYS	23
5.6 METODENS TILLFÖRLITLIGHET	24
5.7 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	25
6. RESULTAT OCH ANALYS	26
6.1 UPPLEVELSER AV SKOLGÅNG I FÖRHÅLLANDE TILL IDENTITET	27
6.2 UPPLEVELSER FRÅN ARBETE I FÖRHÅLLANDE TILL IDENTITET	29
6.3 SPRÅKETS BETYDELSE	32
6.4 KULTUR OCH TRADITION	34
6.5 ATT VARA SVENSK	36
6.6 ATT VARA INVANDRARE/BLATTE	37

7. DISKUSSION	40
7.1 SLUTSATSER	40
7.2 SLUTDISKUSSION	41
KÄLLFÖRTECKNING	43
BILAGA 1	46
BILAGA 2	48
BILAGA 3	49

1. Inledning och problemformulering

” ’Men jag är född i Sverige.’

’Det gör dig inte till svensk.’

’Jag har levt hela mitt liv i Sverige?’

’Det gör dig inte heller till svensk. Du är helt enkelt inte svensk. Titta bara på ditt namn.

Titta på ditt utseende.’

’Vad är jag då, om jag inte är svensk?’

’Du är... ja, du är något annat. Inte svensk. Jag är ingen biolog, jag kan inte svara på vad du är, jag kan bara säga vad du inte är.’ ” (Becevic, 2014, s. 45).

I slutet av år 2016 var ca 1,7 miljoner människor bosatta i Sverige som ursprungligen är födda utomlands (Statistiska centralbyrån, 2017). Bland dessa 1,7 miljoner lever en stor del invandrare från förre detta Jugoslavien i Sverige idag, som låg på andraplats för de vanligaste invandringsländerna under 1970-talet (ibid). Efter den arbetsrelaterade invandringen, tjugo år senare, utbröt inbördeskriget i Jugoslavien vilket resulterade en omfattad flyktingvåg under 1990-talet. År 1992 utgjorde ett nytt rekord då Sverige tog emot 84 018 människor som var på flykt från kriget på Balkan (Arpi, 2015). Idag, nästan trettio år senare har generationerna utvecklats till en andra och eventuellt tredje generation sedan invandringsvågen från Jugoslavien, och det skrivs i tidningsartiklar om hur väl flyktingarna har lyckats integreras i det svenska samhället. Svenska Dagbladet skriver; ” – Vi kan se att flyktingarna från Balkan har lyckats bättre än andra grupper, säger Mats Hammarstedt, professor i nationalekonomi med inriktning på arbetsmarknad, vid Linnéuniversitetet.” (De Lima Fagerlind, 2015). I samma artikel skrivs det vidare om att det gått särskilt bra för de flyktingar från Jugoslavien som invandrade till Sverige som barn eller ungdomar, eftersom de idag är högre utbildade än inrikes födda samtidigt som de även har en sysselsättningsgrad på 80 procent (ibid). Även tidigare forskning uppger att jugoslaverna blivit framgångsrika jämfört med andra flyktinggrupper, och att det krävs vidare studier om varför fallet blivit så, vilket skulle gynna dagens rådande integrationspolitik i Sverige såväl som det sociala arbetet inom integration och etablering (Ekberg, 2016). Detta väcker tankar kring vad som haft en avgörande roll i att denna grupp lyckats etablera sig bättre än andra grupper, och hur sysselsättningsutfallet ser ut för andra generationen.

Tidigare forskning presenterar resultat från den svenska arbetsmarknaden som visar att det görs skillnad på invandrare och invandrare (Nekby & Rödin, 2007). Den svenska arbetsmarknaden kan vara skeptisk till att anställa personer med till synes långt kulturellt avstånd från den svenska kulturen, speciellt i de fall då personer som uttrycker stark förankring i ursprungskulturen genom exempelvis kläder eller religiösa symboler (ibid). Att identifiera sig med den svenska identiteten blir

en fördel vid sysselsättningsutfall, och vissa grupper kan begränsas genom eventuell diskriminering p.g.a. hudfärg, avvikande namn, språk etc. Sambandet skiljer sig därav mellan olika grupper i samhället, och framtida forskning uppmuntras till att studera dessa samband separat för olika nationella grupper (ibid). Detta innebär att den svenska identiteten ses som överordnad och en fördel vid sysselsättningsfrågor.

Tidigare forskning hävdar att migration är en komplex process som förenar olika världar, såväl sociala som kulturella sammanhang (Ålund & Alinia, 2011). Komplexiteten som utmärker kultur- och identitetsformering i samband med migration har tenderat att förenklas till problem sammanfogade med kulturell anpassning och kulturkonflikter. Att homogenisera kultur och etnicitet till kollektiva underrättelser har medfört sociala och kulturella rangordningar mellan svenskar och invandrare (ibid). Med detta sagt är en intressant reflektion huruvida andra generationen rangordnas, och vilka de avgörande faktorerna är för hur de identifierar sig *egentligen*. Forskning menar att vara *svensk* har en formellt bred innebörd då det omfattar alla människor som har ett svenskt medborgarskap, samtidigt som det är väldigt begränsat i relation till utseende, och personer som har en historisk etnisk bakgrund som svensk, vilket dock inte är specificerat sedan hur många generationer tillbaka (Cetrez, 2015).

Som motsats till svensk, används begreppet *invandrare* som en stämpel som syftar till personer som inte är svenska och immigrerat till Sverige. Begreppet invandrare används sällan på personer som är en blandning av svensk och annan etnicitet (Cetrez, 2015). Regeringen anser begreppet *invandrare* vara ett övergeneraliserat begrepp som innefattar en grupp med gemensamma kännetecken och samhörighet som skiljer sig från det svenska (Regeringen, 2000). Regeringen uppmanar till att begreppet invandrare inte ska användas på ett sätt som ytterligare stärker ett vi-och-dem tänkande och bör inte användas när det talas om personer som är födda i Sverige men har en utländsk bakgrund. Den klara definitionen på begreppet *invandrare* är, enligt Regeringen, en person som själv invandrat till Sverige från ett annat land och folkbokfört sig i Sverige. Att ha en *utländsk bakgrund* innebär, att man har minst en utrikes född förälder. Även personer som definieras som invandrare kan benämnas som personer med utländsk bakgrund (ibid).

Forskning har även presenterat begreppet *blatte*, som har utvecklats och haft ett genomslag under de senaste 10 åren (Lacatus, 2007). Detta är besläktat med begreppet *invandrare* men kan inte sägas vara synonymt. Blattebegreppet syftar till invandrare som bor i Sverige men definieras av olika etniska bakgrunder som är konstruerade i motsatsen till nationalistiska idealet av en etniskt ren svensk identitet (ibid). Detta fenomen är kopplat till ett nytt sociokulturellt fenomen som är en

bekräftelse av en invandraridentitet som grundar sig i etnisk stolthet. Begreppet *blatte* används som en begreppsmässig markör som understryker kulturella och sociala avvikelser men är samtidigt en identitetsmarkör för individer som identifierar sig med olika egenskaper som hör ihop med detta begrepp (ibid).

Resultat från studier som undersökt de olika invandragenerationerna tyder på att människor identifierar sig på olika sätt beroende på om de tillhör första, andra eller tredje generationens invandrare (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Ålund och Alinia menar vidare att den kulturella identiteten kontinuerligt omarbetas, och att det därav är viktigt att förstå kultur och identitet som föränderliga fenomen som ständigt skapas och återskapas, och är baserade på sociala villkor och förutsättningar. Dock anses etnicitet vara en förutbestämd existens som i sig själv är given och förmedlas mellan generationer som ett kulturbagage (ibid).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur unga vuxna i Sverige med en eller två utlandsfödda föräldrar från f.d. Jugoslavien skildrar sin identitet. Därav ska följande undersökas;

- Hur framställer respondenterna påverkan av faktorer som utbildning, arbete och språkkunskaper i skildring av den egna identiteten?
- Hur framställer respondenterna betydelsen av kultur, tradition och etnicitet i förhållande till identitet?
- Hur definierar ungdomarna begreppen *svensk*, *invandrare* och *blatte* som står i relation till deras identitet?

2. Bakgrund

2.1 Mångfalden i Jugoslavien

Jugoslavien var under sin tid i högsta grad Europas mest mångnationella stat (Magnusson, 1991). Det var en federation som utgjordes i huvudsak av sex sydslaviska folk; makedonier, kroater, slovener, bosnier, serber och montenegriner. I Jugoslavien levde även minoritetsgrupper som utgjorde 15 procent av befolkningen; största delen utgjordes av albaner och ungrare. Dessa olika folkslagen skiljer sig i olika aspekter, vilket bland annat kan förklaras genom att det möts tre stora

religiösa traditioner på det Jugoslaviska området; islam, katolicism, och ortodox kristendom. I detta fall går etnicitet och religion hand i hand, då fördelningen såg ut på följande vis; kroater, slovener och majoriteten av ungrarna är katoliker, medan serberna, makedonierna och montenegrinerna är ortodoxa. Bosnierna är muslimer precis som albanerna och turkarna (ibid).

Även språkligt råder aspekter som skiljer folkslagen åt. Magnusson förklarar det på följande vis; ”Om serbokroatiska motsvarar svenska blir makedonska och bulgariska norska och danska, medan slovenskan i relation till serbokroatiska befinner sig någonstans mellan holländska och svenska.” (Magnusson, 1991, s. 564). Dessa folkgrupper skiljer sig även i sin territoriella koncentration såväl som dominans i den egna republiken. Vissa av folkgrupperna levde nästan enbart inom den egna republiken som exempelvis makedonier och slovener, medan andra grupper som bosnier, serber och kroater levde utspridd över stora delar av Jugoslavien (Magnusson, 1991).

2.2 Jugoslaviens sammanbrott

Invandring från Jugoslavien till Sverige har i skriven stund förekommit i två stora omgångar (Nilsson, 2004). Första gången mellan 1960- och 1970-talet då det var en arbetskraftsmigration. Under denna tid var benägenheten att bli svensk medborgare låg bland de jugoslaver som invandrat till Sverige (ibid).

Den andra stora invandringsvågen skedde efter Jugoslaviens splittring, som medförde inbördeskrig och etniska rensningar under 1990-talet (Nilsson, 2004). Siffran på antal personer i Sverige från Jugoslavien var i slutet av år 2003 uppe i 138.000 människor. Efter Jugoslaviens sammanbrott bildades nya stater, vilket innebär att det inte går att ange fördelningen på dessa 138.000 människor. Förklaringen till detta är att dessa människor har Jugoslavien som födelse land i befolkningsregistret, även om deras hemort är belägen i exempelvis Serbien. Det var när denna oro spred sig som allt fler invandrare/flyktingar från Jugoslavien sökte svenskt medborgarskap (ibid).

Under invandringen var det vanligt att hela familjer invandrade till Sverige och fick stanna kvar baserat på humanitära grunder (Nilsson, 2004). När flyktingfamiljer fick uppehållstillstånd i Sverige blev det i regel en följdinvandring av familjemedlemmar, men i förhållande till antal flyktingar som kom till Sverige under inbördeskriget är det förhållandevis få personer som invandrat av familjeskäl. Följaktligen har utvandringen från Sverige varit låg bland personen från f.d. Jugoslavien (ibid).

2.3 Flyktingarnas etablering på den svenska arbetsmarknaden

Under 1990-talet var det lågkonjunktur i Sverige, vilket utgjorde ett hinder för invandrarna att etablera sig och komma igång på arbetsmarknaden (Ekberg, 2016). Dock var utbildningsnivån i denna grupp ungefär på samma nivå som bland infödda svenskar. Under de 5 första åren var sysselsättningsgraden låg och arbetslösheten hög. Det fanns även regionala skillnader inom Sverige som var avgörande för hur arbetsmarknaden såg ut kommunerna. Denna lågkonjunktur utgjorde en pessimistisk syn på Jugoslavernas framtida etablering på arbetsmarknaden, men några år senare vände det. Under tidigt 2000-tal skedde en markant förbättring och under år 2013 uppmärksammades att denna grupp invandrare nått nästan samma sysselsättningsgrad som inrikes födda svenskar (ibid).

3. Kunskapsläge

Detta avsnitt redogör för tidigare forskning som gjorts inom liknande område och de studier som är centrala för förståelsen av denna uppsats problemformulering och inleds med en presentation av litteratursökningen. Avsnittets andra del presenterar forskning kring etnicitet och religion, identitet, kulturell identitet, språket som en identitetsskapande faktor, blattebegreppets genomslag och tvådimensionella identiteten, den s.k. tredje identiteten. Det råder i skriven stund en kunskapslucka om just andra generationens ungdomar från f.d. Jugoslavien i Sverige, men forskning finns om invandrare från Jugoslavien och om deras identitet och bevarande av traditioner såväl som kultur i det nya landet. Ett exempel på detta är avhandlingen *Invandrades traditioner*, som är baserad på observationer i en jugoslavisk förening. I studien har slutsats dragits om att traditionen har en levande innebörd och att den kontinuerligt formas om för att anpassas till nya erfarenheter (Wiberg, 1987). Studien har även jämfört jugoslaver i Danmark och Sverige och har konstaterat att de som är bosatta i Danmark har det bättre i olika avseenden än i Sverige. De bosatta i Sverige har mindre kontakt med landets egen befolkning, påstridigare drömmar om att återvända till hemlandet och deras etniska identitet är traditionellt starkare (ibid).

3.1 Litteratursökning

Innan studien påbörjades, användes sökmotorn Google för att söka efter inspiration till den egna kandidatuppsatsen. Mitt intresse låg i området identitet och invandrare, vilket jag började söka på. Jag kom in på att söka på begrepp och nyckelord som blatte och blattar och hittade slutligen masteruppsatsen *When Blattar Succeed - Or Do They?* vilken diskuterar identitet, blatteidentiteten och gråzonen där emellan. Författarnas slutsats i uppsatsen presenterades och förklarades i att det

råder olika identiteter, vilka de valde att kalla ethnic Swedish, good blatte och regular blatte (Simic & Ardila, 2017). Författarna förklarar vidare att blatteidentiteten kan uppfattas olika beroende på situationen; en god blatte är i förhållande till en vanlig blatte något positivt då denna goda blatteidentiteten ligger nära den svenska önskbara identiteten, men å andra sidan något negativt när blatteidentiteten jämförs med en etnisk svensk identitet (ibid). Efter att ha läst uppsatsen fick jag inspiration till mitt ämne, då jag valde att inrikta mig på andra generationens invandrare och identitet. För att vidare finna tidigare forskning sökte jag i den ovan nämnda uppsatsens referenslista och vilka källor de använt sig av, vilka söktes upp (via Google och LubSearch) och kom till användning i denna studie. Utöver dessa har även sökmotorn för Lunds universitet, LubSearch, använts där jag använt mig av sökord som kultur, culture, tradition, identitet, identity, och second generation immigrants. Att använda såväl engelska som svenska sökord var en strategi i att inte begränsa träffarna, utan snarare utöka alternativen.

3.2 Hand i hand går etnicitet och religion

Vetenskapsrådet finansierade ett forskningsprojekt, Globalisering och identitet - ungdomar av invandrarursprung och deras familjer i ett europeiskt jämförande perspektiv, vars resultat blev en bok av författarna Goldstein-Kyaga och Borgström. Bland annat berörde undersökningen förhållandet mellan religion, etnicitet och genus. Resultaten av undersökningen visar att människor under globalisering drar sig till varandra och grupperar sig utifrån primära identiteter som exempelvis etniska, religiösa, territoriella och nationella (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Ungdomarna som deltog i undersökningen uttryckte att de besitter en stark medvetenhet om sin egna kultur, men även att de besitter en tolerans och öppenhet gentemot andra kulturer (ibid).

Vidare visar resultaten att många individer som flytt till Sverige på grund av politiska skäl, är avståndstagande från religion en del av deras politiska identitet. Exempel på detta är iranier som flytt från det rådande religiösa styret i Iran (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Men å andra sidan är den religiösa identiteten minst lika viktig som den etniska eller nationella identiteten för andra människor. Ett exempel från studien är uttalanden från en flicka med chilenskt ursprung som säger att den religiösa tillhörigheten är lika viktig för henne som hennes ursprungliga chilenska identitet. Resonemang av samma slag framkommer också vid ett annat exempel, av en annan flicka med chilenskt ursprung som läser på gymnasiet. När hon var yngre pratades det inte mycket om nationalitet och först nu befinner hon sig i en ålder då hon utvecklat en medvetenhet om den "chilenska delen" av hennes identitet och ursprungliga rötter. Flickan i exemplet talar både svenska och spanska, och känner sig som en del av båda grupperna (ibid).

3.3 Den tredje identiteten

Identitet är enligt Goldstein-Kyaga och Borgström en tolkning av det egna livet där individen förenar olika delar av livet och sätter det i ett sammanhang; i detta sammanhanget kan individen reflektera över de gemenskaper som hen ingår i, den plats hen har, och över sig själv. Att söka efter sin identitet går ut på att hitta sig själv; ”inte ett själv i betydelsen av en essentiell, medfödd och oföränderlig identitet, utan att bli klar över sin plats i ett tidsmässigt och socialt sammanhang. Identitetsskapandet blir att spinna en meningsfull, röd tråd av det egna livet. Det ”utgör ett försök att urskilja en kontinuitet i en ofta diskontinuerlig tillvaro.” (Goldstein-Kyaga & Brogström, 2009, s. 10). Att besitta en identitet innebär inte att man låser fast sig i ett orörligt minne, utan snarare att vara öppen för framtiden. När Goldstein-Kyaga och Borgström talar om identitet menar de att individer rör sig mellan ett personligt plan och ett grupplan, samtidigt som individer inbegriper betydelsen av makronivå; t.ex. nationella identiteter, och mikronivån som innebär den personliga identiteten. Att dela upp dessa nivåer är inte ett alternativ, då identiteten utvecklas och skapas i interaktion mellan nivåerna (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Människor formar sin identitet genom identifikationer på olika nivåer i en identitetshierarki. I denna hierarki är vissa identifikationer mer grundläggande än andra, samtidigt som de befinner sig närmare individens inre (ibid).

I takt med globaliseringen har det skapats upplösning av etniska och nationella identiteter, vilket är grunden till nya, gränsöverskridande, kontextuella och mångdimensionella identiteter (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Dessa nya identiteter består av etniska och nationella aspekter, som kan förklaras genom att kallas den *tredje identiteten*, vilket innebär en blandning av både-och, snarare än ett uttryck för det ena eller det andra (ibid). Denna typ av identitet som människor i mångkulturella miljöer utvecklar, är inte en enda typ av identitet utan mer ett förhållningssätt som innefattar en kombination av identifikationer t.ex: etniska, nationella och globala. Goldstein-Kyaga och Borgström definierar den på följande vis; ” ’tredje identitet’, en gränsöverskridande identitet som vare sig är enbart nationell eller transnationell. Den kan beskrivas som en identitet, som inte baserar sig på en känsla av ”vi” och ”dom”, eller ett ”antingen-eller”, utan av ”både-och” (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009, s. 13). Denna tredje identitet karaktäriseras av såväl positiva som negativa aspekter; behov av att utveckla kunskaper om de kulturella kontexter som man ingår i, globalitet, engagemang i/om andra världsdelar och negativa aspekter som rotlöshet. Många människor ingår i multietniska situationer och har svårt för att identifiera sig efter enbart en etnisk grupp tillhörighet. Även att identifiera sig med två tillhörigheter kan vara svårt, exempelvis en

ursprungsidentitet och den svenska, och snarare är det så att många befinner sig i ett konstant multietniskt sammanhang och skiftar mellan olika kulturella kontexter (ibid).

3.4 Språket som en identitetsformande faktor

I den ovan nämnda studien, undersöktes även språkets som en identitetsskapande faktor bland invandrare. Resultaten av undersökningen visar på att språket spelar olika roll för identiteten beroende på vem man frågar. För vissa människor har språket ingen större betydelse för identiteten då det är något man kan byta, medan språket för andra kan bestå av en känsloladdad mening som är bunden till individernas erfarenheter och identitet (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Avgörande för hur viktigt språket är för identiteten baseras på invandrargruppens historia, och bekräftas i vissa fall som en stark identitetsskapande faktor. Förklaringen till detta är att språket är ett sätt att få direktkontakt med sitt ursprung, då det både markerar delaktighet i en nation samtidigt som det ger möjlighet till tillhörighet i en annan civilisation och medför större kulturgemenskap (ibid).

Språkligt har under de senaste 10 åren begreppet *blatte* haft ett genomslag vilket Lacatus diskuterar i sin studie. Studien undersöker skapandet av en kollektivmedvetenhet hos invandrare som bor i Sverige och kallas för blatteidentitet, som definieras av etniska markörer konstruerade i motsats till nationalistiska idealet om en etnisk ren svensk identitet (Lacatus, 2007). Blatteidentiteten som är central i denna studie är en s.k. sultan; ”en svensk av arabisk härkomst, stolt över sin muslimska bakgrund och aktivt engagerad i att motstå assimilativa krafter inom det svenska samhället.” (Lacatus, 2007, s. 79). Studien diskuterar förhållandet till termer som t.ex. invandrare, svartskalle, blatte, och svenne (etnisk svensk) i den offentliga diskursen. Resultaten påvisar att allt fler intellektuella röster i nutida Sverige reagerar mot det gammalmodiga sättet att dela in samhället i som invandrare, svenskar och ”vi” och ”dem”, då detta leder till segregation och avsiktlig exklusion av sociokulturell komplexitet (Lacatus, 2007). Oberoende av vem som blir tillfrågad, från människor i invandrarförorten till överklassen, har resultaten påvisat samma ödmjukhet och motstånd mot kategorisering. Juridisk terminologi kategoriserar människor som främmande eller svenska, baserat på bakgrunden. Begrepp som blatte och liknande varianter cirkulerar i diskursen och upplevs som diskriminerande, samtidigt som de upplevs som effektiva på att härja den personliga identiteten (ibid).

3.5 ”Vi” och ”dem” i Sverige

I artikeln "I feel Swedish, but my parents are from there..." diskuteras det faktum att uttalanden som säger att man är född i Sverige, eller är svensk medborgare, är en identifiering som är nödvändig för att anpassa sig till det normativa samhället (Cetrez, 2015). Att säga att man är invandrare är något som pekar på en självbild som består av känslor som utanförskap och alienation såväl som identitetsförlust. Sådana känslor kan, enligt Cetrez, grundas i erfarenheter av exklusion och resulterar i ett svagt och negativt självförtroende. Etiketter eller märkningar som att säga "jag är syrisk", "jag är född i Sverige", "jag är svensk medborgare", "mina föräldrar är från Turkiet" eller "jag är invandrare" används med olika intentioner i olika situationer, och kan vara laddade med positiva/negativa känslor, beroende på interaktionen och dess syfte. Ytterligare kan ethnic labelling (etnisk märkning/stämpling) uppfattas som negativt när en person frågas om sitt etniska ursprung. I denna undersökning ligger fokus på assyriska ungdomar i Sverige, och resultaten visar att när en person som är född i Sverige blir frågad om sitt etniska ursprung tolkas frågan som negativ. Förklaringen till detta är att den indikerar på en opersonlig attityd och har en alienerande effekt. Personen som frågar om det etniska ursprunget, kan i sin tur, omedvetet eller medvetet vilja skilja denna individ från resten av det normativa samhället vilket skapar en "vi" och "dem" känsla (ibid).

Studien jämför Sverige med USA och förklarar att det där finns begrepp för människor med olika bakgrunder som exempelvis amerikansk-italienare eller amerikansk-arab (Cetrez, 2015). I detta avseende är Sverige ett unikt fall då sådana uttryck inte finns/används i Sverige. I Sverige är man istället svensk eller "därifrån", d.v.s man antingen assimileras eller separeras från det normativa samhället. Problematiskt med att det är så i Sverige är, enligt Cetrez, att det finns en skillnad mellan "sanna etniska svenskar" och alla andra minoriteter som är bosatta i Sverige (ibid). Detta förstärker ett samhälle där det råder tankesätt om att "vi" och "dem" existerar; "Or, as one of the persons interviewed put it, "it was 'us' and 'them' (...) I was the only invandrare." However, a healthy resistance to such objectification is also seen in one female participant who values her status as a subject, "my personality and how I am as a person," more than her status as an object, e.g., when she is asked "where I was born" or "where I come from" for the purpose of labelling her. Further research in the area of resilience, based on cultural resources, is needed." (Cetrez, 2015, s. 171).

3.6 Kulturell identitet

Tidigare forskning har gjorts inom kultur och identitetsområdet, och en av dem är Ålund och Alinia som i sin studie har undersökt hur kulturell stereotypifiering och essentialiserad förståelse av den kulturella dimensionen påverkar förutsättningarna för kulturanalys av det multietniska samhället (Ålund & Alinia, 2011). Forskarna uppmärksammar samband mellan förmigratoriska och

postmigratoriska erfarenheter och har konstaterat att den kulturella identiteten kontinuerligt omarbetas, samtidigt som de menar att migration hänger ihop med sociala normer och är ett kulturellt fenomen (ibid). Undersökningen har utgått från stigma som teoretisk utgångspunkt, och forskarna menar att det är stigma som ingår i produktionen av diskurser, vilka mot etablering av diskursiva maktordningar och istället bidrar till sociokulturella gränsdragningar mellan ”oss” och ”främlingar” (ibid).

Studie har även på begäran av Integrationsverket utförts där forskarna undersökt kulturell identitet i termer av hur en individ med utländsk bakgrund förhåller sig till sin ursprungskultur (minoritetskultur) och den nya kulturen i majoritetssamhället (majoritetskultur). Forskarna har påvisat att individer med utländsk bakgrund ofta lever i ett förhållande mellan minst två kulturer; minoritetskulturen och majoritetskulturen i landet där de är bosatta. Kulturell identitet innebär en kombination av graden av samhörighet med minoritetskulturen respektive majoritetskulturen (Nekby & Rödin, 2007). Forskarna har kunnat definiera fyra identiteter;

- Marginalisering: innebär *svag* samhörighet med såväl minoritetskultur som majoritetskultur.
- Integration: innebär *stark* samhörighet i såväl minoritetskulturen och majoritetskulturen.
- Assimilation: innebär *stark* samhörighet med majoritetskulturen, men *svag* samhörighet med minoritetskultur.
- Separation: innebär *svag* samhörighet med majoritetskulturen men *stark* samhörighet i minoritetskultur.

Dessa är kopplade till psykosocialt välbefinnande, utbildning och arbetsmarknadsutfall (ibid). Dessa kategorier har olika implikationer för individens välbefinnande men även för hur väl hen anpassat sig i nya landet. Empiriska studier har i ett antal länder visat att den integrerade identiteten är kopplad till positivt social anpassning och psykiskt välbefinnande, medan det motsatta påvisats för den marginaliserade och assimilerade identiteten. Resultaten visar dock att kulturell tillhörighet, oberoende identifikation med minoritets/majoritetskulturen ökar det psykiska välbefinnandet och underlättar den sociala anpassningen. Resultaten skiljer sig åt beroende på etnicitet och nationell bakgrund (ibid).

3.7 Andra generationen och sysselsättningsutfall

Tidigare undersökningar har även gjorts där arbetsmarknadsresultat för barn till invandrare (som är födda i destinationslandet) har undersökts. Studien har inte fokuserat på en specifik etnicitet, utan har haft möjlighet att identifiera flera olika etniciteter och föräldrakompositionen (hurvuda en eller

två förändrar är utrikesfödda) (Rooth & Ekberg, 2003). Hur väl andra generationens invandrare har lyckats på arbetsmarknaden speglas av hur första generationen (deras föräldrar) har lyckats. Forskarna finner heterogenitet på arbetsmarknaden och menar att utfallen hänger ihop med etnisk bakgrund. Resultaten av undersökningen visar på att arbetsmarknadsintegrationen är sämre bland etniciteter som härstammar från södra Europa och utanför Europa i förhållande till inrikes födda och för dem med etnisk svensk bakgrund. Resultaten visar även på att utfallen ser bättre ut i de fall där åtminstone en förälder är inrikesfödd (ibid). Aldén & Hammarstedt har gjort en studie där de undersökt utrikeföddas situation på svenska arbetsmarknaden. De menar att invandringen sett olika ut över tid vilket kan vara faktorer som påverkat utfallet; fram till mitten av 1970-talet rådde en arbetskraftsinvandring, och senare tiden har invandringen främst utgjorts av flyktingar och deras anhöriga. (Aldén & Hammarstedt, 2014). Under perioden då invandringen utgjordes av arbetskraftsinvandring etablerade sig utrikes födda snabbt på den svenska arbetsmarknaden, och fram till den flyktingrelaterade invandringen låg sysselsättningsgraden bland utrikes födda högre än för den inrikes födda befolkningen, vilket på senare tid har vänt (ibid). En möjlig förklaring till dessa skillnader i sysselsättningsgrad och att den utrikesfödda befolkningen idag har en lägre sysselsättningsgrad än den inrikesfödda kan vara bristande humankapital. Humankapitalet kan skilja sig åt mellan grupperna gällande språkkunskaper och utbildningsnivå (ibid). Tillskillnad från dessa gjorda studier om identitet, sysselsättningsutfall, kultur etc syftar min studie till att bidra med ny kunskap då den lägger fokus på just andra generationens invandrare från f.d. Jugoslavien, där det i skriven stund råder en kunskapslucka.

4. Teori

4.1 Socialkonstruktivism

Denna studie kommer använda ett socialkonstruktivistiskt perspektiv att som teoretisk utgångspunkt för att kunna förstå och analysera insamlad empiri. Socialkonstruktivismen utgår från att allting är konstruerat av oss människor (Wenneberg, 2010). Ett exempel kan vara vårt beteende, där ”sociala handlingar enbart i en ytlig bemärkelse är naturliga” (Wenneberg, 2010, s. 11) och resterande är sociala konstruktioner, vilket i sin tur innebär att man ska vara försiktig med att uppfatta alla sociala handlingar utförda av oss människor som naturliga (ibid). Socialkonstruktivismen menar att majoriteten individer kan uppfatta och förstå omvärlden genom våra sinnen. Förklaringen till detta är att när vi ser något, skickas signaler till hjärnan som omvandlar detta till en mental upplevelse. Socialkonstruktivismen hävdar att all vår kunskap är socialt konstruerade faktorer, som kommer från

det/de språk som vi lär oss och utvecklar under barndomen; ”Att vi kan utvecklas till en tänkande varelse bygger på att vi har lärt oss ett språk som redan på förhand strukturerar verkligheten för oss.” (Wenneberg, 2010, s. 12). Då socialkonstruktivismen utgår från att allting är konstruerat av människan själv, blir detta grunden till de nästkommande begrepp som presenteras nedan, och det tankesätt som studien präglats av vid analys av empiri.

4.2 Globalisering och identitetspolitik

Socialantropologen Thomas Hylland Eriksen förklarar globaliserings påföljande vis; ”Globalization is fundamentally dual: it simultaneously lead to homogenization and new forms of diversity, and its large scale processes are recontextualized and embedded in preexisting local realities and practices. It can even be said that a characteristic feature of globalization is resistance to globalization, often by globalized means, such as new information technology and transnational networking.” (Hylland Eriksen, 2014, s. 153). Eriksen menar vidare att identitetspolitikens område är lämpligt för att undersöka sådan dynamik. Många forskare ser idag identitetspolitik som en antimodern motverkan mot individualism och frihet som medförs av globalisering, medan andra ser det ur ett annat perspektiv; ”while others see it as the defense of the weak against foregin dominance, or even as a strategy of modernization using the language of tradition to garner popular support.” (Hylland Eriksen, 2014, s. 153). Såväl etnisk och kulturell fragmentering och modernistisk homogernisering är två konstitutiva trender i den rådande globala verkligheten (Hylland Eriksen, 2014).

4.3 Gråzonsidentiteten

Thomas Hylland Eriksen menar att jaget är långt ifrån fast och oföränderlig, och är snarare av en situationsbestämd karaktär då erfarenhet påvisar att identitet är ombytlig (Hylland Eriksen, 2004). Hur vi ser oss själva och andra är beroende av vilket perspektiv vi utgår från. Eriksen menar att det i verkligheten existerar många alternativ när man ska definiera ”jag”, ”vi” och ”de andra” i förhållande till varandra. Han anser att de mest intressanta identiteterna är de som konstrueras i gråzonerna, där personen inte identifierar sig som det ena eller det andra, och pendlar mellan att identifiera sig som både-och samt antingen-eller (ibid). Eriksen diskuterar metaforen ”ett omvänt kylskåp” som pekar på den centrala paradoxen i grupperns identitet; ”Det är först när vi har accepterat denna inbyggda motsättning, mellan kyla utåt och värme inåt, som det kan vara möjligt att gå in i identitetskonflikter på ett konstruktivt och samtidigt respektfullt sätt. Inga grupper är konstruerade på ett sådant sätt att alla kan vara med. Vissa blir oundgängligen exkluderade.” (Hylland Eriksen, 2004, s. 10). Identitet är personligt, ”vad är det som gör mig till

mig?” (Hylland Eriksen, 2003, s. 10) och Eriksen förklarar att det pågår konstanta debatter om identitet men trots det utelämnas den viktigaste frågan. Det handlar ej om frågan ” ’Vem är jag *egentligen*?’ utan snarare ’Vad betyder ordet ’*egentligen*’ när vi frågar ’Vem är jag *egentligen*.’ Var ligger egentligheten i personliga identiteten och hur uppstår den?” (Hylland Eriksen, 2004, s. 10).

Hur blir man, vad man är? Eriksen menar att majoriteten människor menar att det inte är naturen som format dem, utan snarare kulturen (Hylland Eriksen, 2004). När man frågar människor hur de blev som de blev, hänvisar de till personliga erfarenheter, sociala omgivningar och medvetna val. De hänvisar sällan till medfödda egenskaper. Faktorer som religion, språk och andra uttryck för kultur kan ses som adaptiva mekanismer, som överlever i den grad som människan och samhället ger utrymme för. Identiteten därav, grundas enligt Eriksen i sociala förpliktelser och erfarenheter och han hävdar att det finns mer både-och än antingen-eller identifikationer i omvärlden (ibid).

För att ett ”dem” ska finnas, måste kontrasten ”vi” finnas (Hylland Eriksen, 2004). Gränserna mellan dessa grupper har möjligen att inskränkas och utvidgas om nödvändigt. Dessa känslor beror på att det antingen är ”vi” som skapar ”dem” för att stärka den inre sammanhållningen, eller tvärtom, skapar ”de” ”oss” för att skapa en distans. Att ett ”vi” spikas och innebär privilegier på bekostnad av andra gemenskaper är ett utfall av det moderna samhället som skapar tydliga gränser mellan folk och grupper, ”och betraktar gråzonerna med gränsvaktens misstänksamhet.” (Hylland Eriksen, 2004, s. 54). Alla gemenskaper kan förklaras med metaforen om ett omvänt kylskåp; med syfte att skapa värme inåt i gemenskapen, men för att åstadkomma detta måste de skapa en kyla utåt. (Hylland Eriksen, 2004). För att förstärka denna interna gemenskap har många språk till och med olika ord för att beteckna olika slag av gemenskap; ”vi” som grupp kräver ett annat pronomen än enbart etniciteten som pronomen. ”Vi” förstärks ytterligare i de fall då omgivningen är hotfull; mer press utifrån innebär ökad inre gemenskap (ibid). Minoritetsidentiteten blir tydligare än majoritetsidentiteten, både för dem som är inne i ”vi-et” och för de utanför. När man tillhör en minoritet, påminns man om sin identitet konstant i motsats till de fall då man tillhör majoritetsidentiteten, eftersom Eriksen menar att det är kontraster som skapar identifikation (ibid).”

5. Metod

5.1 Metodologiska överväganden

Denna studie utgår från en kvalitativ ansats, som enligt Bryman baseras på en forskningsstrategi som fokuserar på ord istället för siffror/statistik vid insamlingen och analysen av empiri (Bryman, 2011). Denna metod anses vara den mest lämpliga för undersökningen då målet är att identifiera olika typer av känslor, åsikter och upplevelser vilket är möjligt genom en kvalitativ ansats då den tillåter djupare analyser. Då studien baseras i den kvalitativa forskningsdesignen, har jag även valt att utgå från en ontologisk synvinkel. Bryman förklarar att en kvalitativ ansats kan utgå från en ontologisk synvinkel som kan uppfattas och beskrivas som konstruktivistisk. Denna ontologiska ståndpunkt går ut på att sociala egenskaper är resultatet av samspelet mellan individer snarare än själva omständigheterna (ibid). Vid sidan om det faktum att den kvalitativa forskningsdesignen tillåter forskaren att analysera ord istället för siffror, är en kvalitativ metod den mest lämpliga i förhållande till studiens syfte, eftersom den tillåter resultaten av forskningen att skapa en teori om hur verkligheten ser ut. I detta fall, kommer verkligheten grundas i vad respondenterna väljer att berätta och föra diskussion om.

5.2 Datainsamling

För att samla empiri till analysen har fokusgrupper använts som insamlingsmetod. Fokusgrupper innebär att forskaren intervjuar flera personer samtidigt om ett specifikt ämne, tema eller frågeställning som man fördjupar sig i (Bryman, 2011). Fokusgrupper som insamlingsmetod har visat sig vara ytterst användbar i de fall då forskaren vill undersöka hur människor tänker och pratar kring ett visst ämne. Genom att föra diskussioner i fokusgrupper blir det möjligt för forskaren att se på verkligheten ur samma perspektiv som respondenterna och på djupet ta reda på vad deras uppfattningar baseras på, eftersom forskaren får en inblick i deras värld genom att analysera respondenternas uppfattning av vardagsliv, språk och kultur (Dahlin-Ivanoff, 2015). Dahlin-Ivanoff lyfter även fram att det är genom det kollektiva bildandet av utsagor och de gemensamma erfarenheterna som en förståelse blir möjlig. Deltagarna ses som en produkt av den miljö som de befinner sig i, vilket gör interaktionen väsentlig i denna metod (ibid). Utifrån rollen som forskare har det varit möjligt att uppmärksamma en del fördelar med denna metod under insamlingen av empiri, vilka Dahlin-Ivanoff också diskuterar. En av de mest fördelaktiga aspekterna har varit att respondenterna blir medvetna om somliga saker som de eventuellt inte reflekterat över tidigare. De ges en möjlighet att uppmärksamma och konstatera att deras problem eller upplevelser inte enbart är individuella utan mer allmänna som andra också genomgår. Att reflektera över detta gör det möjligt att i sin tur omvärdera den egna förståelsen och utveckla nya tankesätt, eller helt enkelt antingen bekräfta eller motsäga det ursprungliga tankesättet (ibid).

Den nackdel som jag reflekterat kring under insamlingen av empiri har varit huruvida respondenterna har påverkats av varandra under diskussionerna och om de vågat uttala sig om deras upplevelser eller hållit med andra respondenter för det känts mest bekvämt i situationen. En annan möjlig nackdel har som jag reflekterat över innan insamlingen av empiri varit om hänsynstagande respondenterna sinsemellan. Kalman och Lövgren förklarar att ett etiskt dilemma kan uppstå då forskaren ställs inför en konflikt mellan olika hänsynstagande i ett sammanhang. Det innebär att forskaren skulle vilja visa hänsyn till båda sidor men har möjlighet att enbart tillgodose den ena sidans vilja. Hur forskaren än väljer att hantera dessa konflikter kan hen anses ha misslyckats utifrån ett moraliskt perspektiv, då hen antingen gör något som hen inte borde ha gjort eller tvärt om (Kalman & Lövgren, 2012). Med detta sagt har jag haft en oro inför insamlingen av empiri, att vissa deltagare inte kommer komma till tals av olika bekvämlighetsanledningar, och att jag som forskare inte vill inskränka på dennes integritet genom att ställa direkta frågor till denna personen, samtidigt som det är viktigt att ställa frågor för att inte gå miste om viktig information till undersökningen. Dock har jag under insamlingen inte upplevt detta; samtliga deltagare i samtliga fokusgrupper visat ytterst mycket respekt och hänsyn gentemot varandra.

5.3 Urval

Vid användning av fokusgruppsmetoden, förklarar Dahlin-Ivanoff att makten över diskussionen till stor del flyttas från forskaren till deltagarna i studien på så sätt att de har makten över vad som tas upp och hur de diskuterar ämnet, vilket sedan blir forskarens insamlade data som ska analyseras och utgöra studiens resultat. Detta innebär att urvalet spelar en stor roll för resultatet. Då deltagarna besitter makten i fokusgruppsmetoden är det viktigt att välja ut rätt personer som ska ha rollen som respondenter i undersökningen (Dahlin-Ivanoff, 2015). Med rätt personer avses de personer som besitter kunskaper, erfarenheter och åsikter om det aktuella temat som undersökningen handlar om (ibid). De blir valda baserat på ovanstående egenskaper men också för att respondenterna kan ha olika åsikter om temat och frågorna som diskuteras vilket ger forskaren en möjlighet att se det ur flera olika perspektiv. Vidare kan det vara till fördel att välja ut deltagare som kommer från liknande socioekonomiska faktorer, som är i samma ålder och är av samma kön, då tidigare forskning rekommenderar homogenitet eftersom deltagarna har lättare att relatera till varandra och på så vis startas en diskussion lättare (ibid). I denna studie har totalt 9 respondenter medverkat, där urvalet bestod av 7 kvinnor och 2 män. Kön ansåg jag inte var av relevans vid rekrytering av respondenter,

då kraven för medverkande var att respondenterna skulle vara mellan 20 och 25 år, samt att de ska ha minst en utlandsfödd förälder från f.d. Jugoslavien. Dessa krav sattes upp för att de skulle kunna anses vara rätt personer för studien, då de besitter kunskap och erfarenheter som är centrala för att studiens syfte ska besvaras. Anledningen till att jag valt denna specifika åldersgrupp är för att respondenterna befinner sig i en tid i livet som ung vuxen, då de turbulenta tonårsåren är över och identiteten är en aning klarare.

Jag har i denna studie valt att utgå från ett snöbollsurval (också känt som kedjeurval), vilket Bryman anser vara en typ av bekvämlighetsurval i en viss bemärkelse (Bryman, 2011). Bryman förklarar denna metod som en metod där forskaren tar kontakt med ett mindre antal människor som betraktas som relevanta och av intresse för undersökningen och dess tema. När forskaren kommit i kontakt med dessa människor, använder forskaren dessa för att ytterligare komma i kontakt med fler som skulle kunna medverka i undersökningen (ibid). Fördelen med denna metoden och anledningen till varför jag valt att utgå från den är för att det har varit ett lämpligt sätt att som forskare förbindas med individer som kommer från gemensamma och liknande socioekonomiska bakgrunder. Förklaringen till detta resonemang är att individer hänvisat vidare till andra människor som de känner eller har någon bekantskap om, vilket i sin tur medfört att diskussionerna i fokusgrupperna varit stimulerande och icke-påtvingande då samtliga respondenter upplevdes som bekväma i situationen. Genom att utgå från ett snöbollsurval har även rätt personer kunnat rekryteras till studien då jag ställt frågan om de känner någon annan som är andra generationers invandrare och som uppfyller kraven för studien. För att försäkra mig om att rätt personer rekryteras in som respondenter under ett snöbollsurval, har jag uppgett kravet för medverkan i informationsbrevet, men jag har också vid kontakt med respondenterna ställt frågan om ålder och ursprung.

5.3.1 Snöbollsurval

Bryman diskuterar en del begränsningar med att använda sig av ett snöbollsurval; det är otänkbart att samplet kommer vara representativt för samtliga populationen, då det inte finns en åtkomlig urvalsram för en hel population. Detta innebär i sin tur att forskaren inte vet var stickprovet borde tas (Bryman, 2011). Dessa problem är mer signifikanta inom den kvantitativa forskningen eftersom forskare som använder sig av kvantitativa metoder är ute efter att generalisera sina resultat från

undersökningar. Dock är detta inte ett lika stort problem för forskare som använder sig utav en kvalitativ forskningsdesign då dessa forskare inte kan och vill generalisera resultat på samma sätt som inom det kvantitativa (Bryman, 2011). Personligen har jag inte upplevt detta som stora begränsningar i just denna undersökning eftersom jag valt att undersöka erfarenheter, åsikter, och upplevelser vilka är subjektiva och inte generaliserbara. En annan begränsning som jag reflekterat kring i urvalsstrategi och fokusgrupper har varit bekantskapen respondenterna sinsemellan, och att detta kunnat medföra antaganden i diskussionerna som de eventuellt glömt uttala då det varit en självklarhet för dem. För att tackla denna utmaning, har jag de gånger jag inte uppfattat deras resonemang bett dem förklara igen och utveckla genom enkla frågor som ”vad menar du med det? kan du utveckla?” eller ”är det såhär du menar...?”.

5.3.2 Bortfall

Vid användning av denna metod är det vidare viktigt att vara medveten om eventuella bortfall och därför rekrytera en person mer än vad som behövs för att vara förberedd om någon av deltagarna skulle få förhinder och avboka (Dahlin-Ivanoff, 2015). Ett exempel på detta är om forskaren planerar en fokusgrupp med fyra deltagare inför en träff, skulle det vara bra att rekrytera fem eller sex personer totalt för eventuella bortfall (ibid). Detta tips tillämpades även i min rekrytering av deltagare. Ursprungligen planerades totalt två stycken fokusgruppsträffar om 4 personer i vardera grupp. Jag rekryterade 5 personer totalt inför första gruppträffen och totalt 4 inför andra. Vid första tillfället var det ett bortfall på en person vilket resulterade i en fokusgrupp om totalt 4 personer. Inför andra fokusgruppsträffen rekryterades totalt 4 personer då jag inte lyckades rekrytera 5, och hade denna gång ett bortfall på 2 personer. Detta resulterade i en fokusgrupp med totalt 2 deltagare vilket jag ansåg inte var tillräckligt för att kunna uppfylla studiens syfte, och planerade in ytterligare en fokusgrupp med totalt 3 personer. I den sista fokusgruppsträffen blev det inga bortfall då samtliga rekryterade deltagare medverkade.

5.3.3 Rekrytering av medverkande

För att komma i kontakt med och rekrytera rätt deltagare för fokusgruppsmetoden har jag via det sociala nätverket Facebook nått ut till unga vuxna som jag trott skulle uppfylla kraven för undersökning. Anledningen till att jag valde att rekrytera via Facebook är för att jag ansåg att det

var det enklaste sättet att nå ut till unga vuxna i åldrarna mellan 20-25 år. Jag valde att begränsa åldern till 20-25 år och såg detta som ett viktigt kriterium för att deltagarna skulle kunna relatera till varandra då de befinner sig på liknande stadier i livet, vilket i sin tur innebar en mer stimulerande diskussion. Jag började med att skicka ut ett kortare meddelande där jag kort förklarade att jag studerar mitt sista år på socionomprogrammet och utför studien som en del av min kandidatuppsats och presenterade studiens syfte. Anledningen till att jag valde att dela upp det på så vis var för att inte skicka ett allt för långt första meddelande och få den eventuella respondenten att tappa ork och intresse för medverkan i undersökningen. Om respondenten kunde tänka sig att ställa upp fanns ett mer utförligt informationsbrev bifogat som hen gavs möjligheten att läsa där punkter berördes som respondenters rättigheter, hur undersökningen skulle gå till, och liknande förklarades. I detta informationsbrev presenterades även kravet angående att deras utländska rötter måste härstamma från före detta Jugoslavien. Se bilaga 2 och 3.

5.4 Genomförande

Inför varje träff avsattes 1,5h för att inte stressa igenom diskussionerna, men heller inte låta diskussionen sväva ut till något som inte längre är inom ramen för undersökningens tema. Samtliga träffar varade i ungefär en timme, vilket kändes lagom och som en bra balans. Plats bestämdes i samråd med samtliga medverkande och har hållits på olika caféer som varit en bekväm plats för de medverkande. Fokusgruppsträffarna delades upp i 3 olika teman (se bilaga 1). Dessa tre var de övergripande teman; bakgrund och inledning, faktorer som påverkar respondenternas identitet, och definition av begrepp. Dessa bröts ner i underfrågor, som till en början i första temat var av en mer strukturerad karaktär till helt öppna frågor i sista temat. Att dela upp det på detta viset var en hjälp för mig att veta när jag som samtalsledare var tvungen att påminna respondenterna att återgå till temat de gånger diskussionerna började sväva ut alldeles för mycket och inte längre var av relevans för undersökningens syfte. En detaljerad intervjuguide gjordes mest för min egna skull, då jag ville känna mig säker om vad som behöver besvaras under vardera fokusgruppsträff. Intervjuguiden är av en detaljerad struktur, men respondenterna fick möjlighet att styra samtalet i högsta möjliga mån och jag bockade av under tiden vad som besvarats. Om jag i slutet av ett tema kände att saknade något var det enkelt att titta i intervjuguiden vilken fråga som behövde besvaras/diskuteras. Fokusgruppsträffarna hoppade mycket bland frågorna under de två första teman, men jag kände att

detta var en bra struktur som fungerade för mig då jag hade koll på vad som hade besvarats och vad som behövde besvaras.

5.5 Transkribering, kodning och analys

Vid fokusgruppsträffarna har jag spelat in diskussionen vid sidan om att föra enklare anteckningar i syfte om att inte tappa väsentliga delar som är av relevans för vidare analys. Efter samtliga fokusgruppsträffar när allt material var insamlat, transkriberades diskussionerna och samtliga deltagare avidentifierades, vilket var det första steget i processen för resultatet. Eriksson-Zetterquist och Ahrne förklarar att transkriberingen eller intervjuutskriften ser olika ut och beror på analysen som ska göras utav materialet. I en vanlig utskrift skrivs allting ut som sägs under diskussionen. Att skriva ut hela intervjuer är av vikt då pauser, upprepningar och det outtalade kan spela en avgörande roll för vidare tolkning och analys (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015).

Steg två har varit att koda insamlat material. Vid kodning av materialet har en tematisk analys använts. Bryman förklarar den tematiska analysen genom att säga att det är ett tillvägagångssätt att ordna och framställa data. Systemet går ut på att producera ett index av centrala huvudteman och därefter skapa subteman som vidare ska ställas upp i en mall (Bryman, 2011). Teman och subteman genereras genom noggranna läsningar, flera gånger, av de utskrivna intervjuerna och skapas genom upprepade motiv som applicerats på datamaterialet. Genom att skapa teman och tillföra detta i en mall underlättas analysen för forskaren genom att se mönster och analysera datan (ibid). Vid läsning av insamlad och utskriven data har jag markerat olika teman med olika färger, för att därefter lättare kunna återkomma till dessa utsagor och mata in dem i en manuell mall som jag skapat för att därefter kunna uppmärksamma möjliga mönster. Att placera utsagorna under rätt rubrik underlättar för vidare analys, bland annat i att se likheter och skillnader mellan de olika respondenternas utsagor kopplat till tidigare forskning och dess resultat och slutsatser. De teman jag utgått från i min kodning av material har varit följande; upplevelser från skola och arbete i förhållande till identitet, språk, kultur och traditioner, definitioner av svensk/invandrare och blatte. Steg tre i processen har varit att analysera utsagor från transkriberingarna utifrån teori och koppla ihop dessa med tidigare forskning.

5.6 Metodens tillförlitlighet

Medan det inom kvantitativ forskning talas om reliabilitet och validitet, talas det inom den kvalitativa forskningen snarare om äkthet och tillförlitlighet. Bryman belyser dessa begrepp och förklarar att validitet och reliabilitet används inom den kvantitativa forskningen och inte inom den kvalitativa eftersom dessa begrepp definitionsmässigt handlar om mätning och hur man mäter för att kunna generalisera, vilket inte är relevant för den kvalitativa forskningsdesignen. Därav används snarare begreppen tillförlitlighet och äkthet (Bryman, 2011).

För att uppnå en viss äkthet i denna studie har jag valt att fokusera på fokusgruppsmetoden, i syfte om att respondenterna som medverkar ska förstå sin situation bättre genom att föra diskussioner, vilket kan definieras som en ontologisk autenticitet (Bryman, 2011). Det finns även en pedagogisk autenticitet vilken är beroende av hur diskussionerna förs inom gruppen och hur olika perspektiv framkommer. En pedagogisk autenticitet medför att respondenterna får flera perspektiv på hur andra individer upplever situationen. Enligt Bryman är det av vikt att generera en rättvis bild vid utförandet av själva undersökningen, det vill säga att undersökningen måste åstadkomma en rättvis bild av de upplevelser och erfarenheter som diskuteras under fokusgruppsträffarna (ibid). Vidare är det viktigt att säkerställa att undersökningen sker enligt de rådande etiska reglerna, samt att resultaten rapporteras till respondenterna som medverkat i syfte om att bekräfta att forskaren har uppfattat uttalandena och resonemangen på ett korrekt sätt. På så vis uppnår studien en tillförlitlighet (ibid). För att en rättvis bild ska genereras återupptogs kontakt med vissa respondenter vid enstaka tillfällen under analysens gång, då jag inte varit säker på att jag förstått vad som menats med ett visst uttalande. Återkoppling togs upp via Facebook och jag skickade citatet som jag undrade över och frågade ”är det såhär du menar...?” för att försäkra mig att jag tolkat rätt och undvika missförstånd.

De begränsningar jag upplevt i undersökningens äkthet har varit att deltagarna inte varit helt främmande för mig, utan har i viss bemärkelse vetat vem jag är sedan tidigare på något sätt. Dels för att jag kontaktat dem via Facebook där det sannolikt sett min namn förekomma tidigare, och dels för att de eventuellt känt till mig via någon annan då samtliga kommer från samma stad. I en viss bemärkelse har jag reflekterat kring om detta har kunnat ha någon inverkan på diskussionerna som förts, samtidigt som jag reflekterat kring hur viktig min objektivitet som forskare är i förhållande till vad som tas upp under fokusgruppsträffarna. Under insamlingen av empiri har jag

dock kunnat uppmärksamma detta som en fördel då samtliga respondenter har varit väldigt bekväma med att dela med sig av deras uppfattningar, erfarenheter och åsikter samtidigt som det i samtliga grupper varit en respektfull atmosfär där de haft stor respekt för varandras åsikter och diskuterat på ett vänligt sätt. Detta har underlättat för mig som forskare då det inte uppstått några obekväma situationer för varken mig eller deltagarna. Denna respektfulla och vänliga anda har vidare gjort det möjligt för studien att förhålla sig till och uppnå både ontologisk och pedagogisk autenticitet då deltagarna accepterat varandras skillnader och lyft fram dessa på ett positivt sätt, vilket gjort dem (och mig) medvetna om att det finns olika perspektiv på verkligheten och att den ser olika ut för samtliga.

För att ytterligare stärka studiens äkthet och tillförlitlighet, samt visa transparens har dessa fokusgruppsintervjuer spelats in. Detta i syfte om att jag som forskare inte ska missa eller alternativt gå miste om viktig information för vidare analys. Dessa inspelningar har bevarats på min personliga dator för att vara oåtkomlig för obehöriga personer, samtidigt som samtliga respondenter avidentifierats för att på så vis uppnå de forskningsetiska reglerna vilka presenteras i nästkommande avsnitt om etiska överväganden.

5.7 Etiska överväganden

Inom den kvalitativa forskningen finns det 4 stycken forskningsetiska principer som skall följas; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *nyttjandekravet* och *konfidentialitetskravet*. Vetenskapsrådet förklarar att *informationskravet* är det krav som informerar deltagarna om deras uppgift vid medverkan och villkor för undersökningen. Det är viktigt att de informeras om att deras medverkan sker på frivillig basis och att de har rätt att avbryta sin medverkan när som helst (Vetenskapsrådet, u.å.). I likhet med detta tar Vetenskapsrådet upp nästa krav som är *samtyckeskravet*, vilket innebär att forskaren behöver erhålla ett samtycke från antingen deltagarna, eller från vårdnadshavare om deltagaren är under 15 år och undersökningen besitter en känslig karaktär. *Konfidentialitetskravet* innebär vidare att insamlad data som består av uppgifter från/om deltagarna ska bevaras på ett sätt som gör det omöjligt för utomstående obehöriga att komma åt materialet, eller identifiera deltagarna som medverkat. Slutligen kommer den sista principen om *nyttjandekravet*, som innebär att uppgifter om enskilda respondenter som är insamlade i forskningssyfte inte får brukas för andra ändamål som ligger utanför det vetenskapliga. Inte heller får dessa användas i kommersiellt bruk (ibid).

I undersökningen har jag som forskare förhållit mig till dessa krav i största mån, genom att vid första kontakt med dåvarande potentiella deltagare fråga om samtycke. Om de tackat ja till medverkan i studien har jag tolkat detta som ett samtycke då de har informerats vad studien handlar om. Då jag valt att undersöka unga vuxna i åldrarna 20-25 år har samtycke från vårdnadshavare/målsman inte varit aktuellt som jag behövt beakta i min studie. Informationskravet är något som jag återkommande förhållit mig på olika vis; först och främst i informationsbrevet (se bilaga 2 och 3) där jag upprepat att medverkan sker på frivillig basis och att respondenten har rätt att avbryta sin medverkan under vilket tillfälle som helst. Kalman och Lövgren kombinerar informationskravet och samtyckeskravet och kallar det istället informerat samtycke, vilket innebär att deltagarna ska ha informerats redan vid första kontakt vad som är syftet med studien för att de ska kunna ta ett beslut i huruvida de vill medverka (samtycka till att medverka) eller ej. Detta gör informationskravet till en grund för att sedan kunna uppfylla samtyckeskravet (Kalman & Lövgren, 2012). I början av varje fokusgruppsträff frågade jag samtliga deltagare om de samtycker till att jag spelar in samtalet med min personliga telefon för att kunna vara mer delaktig istället för att anteckna intensivt på plats. Samtliga deltagare har samtyckt till inspelning, och efter fokusgruppsträffen har materialet förvarats på min personliga dator för att vara oåtkomlig för obehöriga. Efter att materialet transkriberats raderades samtliga inspelningar, och i transkriberingarna är samtliga deltagare avidentifierade. På så vis har jag förhållit mig till nyttjande- och konfidentialitetskravet. Dock har en begränsning varit den interna anonymiteten sinsemellan respondenterna i fokusgruppsmetoden. De som medverkat under ett och samma tillfälle kan troligtvis känna igen varandras utsagor när studien är färdig. Det faktum att vissa av respondenterna känner till varandra sedan tidigare har å ena sidan inneburit lätthanterliga diskussioner, men å andra sidan svårighet då anonymiteten inte längre är lika stark.

6. Resultat och analys

I detta kapitel kommer resultatet av insamlad empiri presenteras och analyseras i förhållande till tidigare forskning och socialkonstruktivistiska teorin såväl som Thomas Hyllans Eriksens teorier om globalisering och ett omvänt kylskåp. Inledningsvis presenteras och diskuteras erfarenheter från skola och arbete, som sedan går vidare till språk och dess betydelse för identitet. Efter avsnittet om språkets betydelse redogörs kultur och traditionens betydelse i förhållande till utveckling av identitet. Slutligen presenteras och analyseras de mer komplexa diskussionerna om vem som är svensk, invandrare och blatte vilka precis som de andra teman, knyts ihop med tidigare forskning och teori.

6.1 Upplevelser av skolgång i förhållande till identitet

I början av samtliga foksugruppsträffar fick samtliga deltagare berätta om hur de upplevt sin skolgång för att därefter kunna analysera om skolgång haft någon påverkan på deras identitet. Svaren blev olika, men ändå relativt lika. Majoriteten av respondenterna upplevde att de har blivit uppfostrade på ett sätt som går ut på att de inte ska bete sig som "blattarna" eller andra invandrare i skolan, och att de inte ska visa upp sin utländska bakgrund, utan snarare dölja den och leva upp till den svenska normativa identiteten. Respondenterna fick frågan om hur de upplevt sin skolgång och frågan besvarades med ett snabbt svar av respondent 1 som direkt svarade att;

Det var jobbigt, det var svårt att passa in... - respondent 1.

Detta uttalande följdes upp med en följdfråga om det var för att respondenten inte är svensk och svaret blev följande:

Inte på så sätt, det var mer för att jag var för lik svenskarna om man säger så på den skolan som jag gick på. Så det var nog.. mer den här gangster attityden som jag inte hade. -
Respondent 1.

Denna diskussion utvecklades vidare genom att respondenterna därefter fick frågan om de upplevt en press för att passa in i den svenska normativa modellen i skolan, vilket inte var fallet. Det var snarare så att respondenterna menade att det var något att sträva efter och att det var den ideala identiteten att uppnå;

Nej, jag ville nå den. - Respondent 1.

Då alla respondenter förutom en, för tillfället studerar vid universitet eller högskola, har det även varit ett återkommande tema om huruvida personer med utländsk bakgrund har blivit färre i klassen ju högre man kommer i utbildningsnivån när respondenterna diskuterade sina upplevelser och erfarenheter från skolgången. Att 8 av totalt 9 respondenter studerar vid universitet eller högskola är en intressant faktor i sig själv. Då invandrargruppen från f.d. Jugoslavien anses vara väl etablerade och integrerade i det svenska samhället, har detta även varit fallet för andra generationen. Rooth och Ekberg menar att andra generationen påverkas av hur väl första generationens har lyckats på arbetsmarknaden. Dock menar de att resultat av etniciteter från södra delen av Europa har sämre sysselsättningsutfall i förhållande till personer med en etnisk svensk bakgrund (Rooth & Ekberg,

2003). Eftersom första generationen anses ha etablerat sig väl, kan detta även observeras på andra generationen i detta fall. Dock är det möjligt att denna höga sysselsättning och utbildningsnivå är en del av att vilja uppnå den svenska önskvärda identiteten, som respondent 1 uttryckte i ovanstående stycke. Enligt majoriteten av respondenterna har invandrarna sållats bort under varje steg som de klättrat i utbildningsnivå, från att invandrarna var överrepresenterade i de flesta grundskoleklasser, till att det jämnades ut mer i gymnasiet, till att de inom den akademiska världen nästan inte förekommer.

I grundskolan var det mer invandrare än svenskar, i gymnasiet var det blandat och på universitetet är det mest svenskar. Så det har trappats ner. Det har sållats bort. - Respondent 9

Definitivt var det överrepresenterat av invandrare fram tills universitetet...Vi hade ju 2-3 svenskar innan i en klass på 25 personer i grundskola/gymnasiet. - Respondent 7

Utifrån dessa utsagor är det möjligt att konstatera att de majoriteten av de medverkande har samma uppfattningar kring att personer med utländsk bakgrund har sållats bort i takt med att utbildningsnivån avancerade. Vidare är det möjligt att konstatera att de medverkande upplevde om att det under de lägre utbildningsnivåerna rådde en blatteidentitet, eller en ”gangsterattityd” som de även uttryckte, som ansågs vara något negativt och en svensk identitet som var idealet och önskades uppnås. Enligt de medverkande är den svenska identiteten den rätta och den man ska visa utåt, samtidigt som det enligt respondenterna, handlar om hur man lyckas i samhället då det påvisar integration i det svenska samhället. Då detta anses som det naturliga och rätta, blir socialkonstruktivismen här intressant då respondenterna uppfattar samhället som konstruerat på så vis. Med detta sagt är det möjligt att observera att åsikterna om att den svenska identiteten är idealet är konstruerat som idealet i sig, såväl som blatte-och gangsterattityden som ungdomarna uppfattar som det negativa och avvikande. Simic och Ardila menar att det finns olika dimensioner av blatteidentiteten; good blatte och regular blatte, som i förhållande till varandra och till den etnisk svenska identiteten kan uppfattas olika positivt/negativt (Simic & Ardila, 2017). Den svenska identiteten är socialt konstruerad som den rätta, och genom att försöka nå den svenska önskvärda identiteten är det möjligt att se respondenterna som en del av den goda blatteidentiteten då den ligger närmast den önskvärda (svenska) identiteten. I förhållande till detta, förknippar dem

blatteidentitet med gangster attityd och framställer den som något negativt som de inte vill identifieras med;

Man gick där blattarna var överrepresenterade, så försökte man va så inte-blattig som det bara gick. Då blev man retad och passade inte in liksom. Men sen var gymnasiet och högskola en helt annan värld. - Respondent 4.

Då alla respondenter menar att universitet och högskola består av svenskar i allra högsta grad, och majoriteten av respondenterna själva läser på universitet/högskola, kan det som tidigare nämnt finnas en möjlig koppling mellan att de vill uppnå den svenska identiteten och deras höga utbildningsnivå, och inte vara som de vanliga (regular) blattarna som sållats bort under ökningen av utbildningsnivå.

6.2 Upplevelser från arbete i förhållande till identitet

Vidare diskuterades frågor om hur respondenterna upplever att de blivit bemötta på sin arbetsplats, och om det i jämförelse till skolgången varit några skillnader på svenskar och icke-svenskar. Dessa frågor besvarades med väldigt intressanta svar från de respondenter som uttrycker sig själva som serber, då de upplever att det inte är några problem med att de har en utländsk bakgrund, utan snarare att de är just deras specifika etnicitet.

Jag jobbar som lärare ibland på såna skolor där de hatar just serber haha. - Respondent 3.

Det handlar om just att jag är serb. Det är det jag har upplevt. Jag har aldrig upplevt att det är för att jag är utländsk. Kanske i gymnasiet när folk inte visste varifrån jag kom... och då blev det väldigt mycket så "dom där borta...". Jag upplever att balkangrupper söker sig väldig mycket till varandra, både på arbete och skola. Dom dras ofta till varandra, för att det är mycket lättare att klicka med sitt eget folk om man säger så. - Respondent 6

Thomas Hylland Eriksen menar att för att ett "vi" ska finnas, måste ett "dem" även finnas. Genom att Balkangrupperna söker sig till varandra, förstärks den interna gemenskapen och ett omvänt kylskåp tillämpas i den mån att det skapar en kyla utåt och på bekostnad av andra gemenskaper (Hylland Eriksen, 2004). Andra gemenskaper i detta fall blir de andra kollegorna på exempelvis

arbetsplatsen. Genom att de söker sig till varandra, är det dem som skapar en distans till ”de andra” (ibid). Wiberg menar att invandrare från f.d. Jugoslavien i Sverige uttrycker en starkare etnisk identitet, men att de inte har mycket kontakt med landets egen befolkning (Wiberg, 1987) vilket inte är fallet i detta resultat, som snarare visar att de söker sig till varandra då de upplever att det är ”lättare att klicka med sitt eget folk”. Goldstein-Kyaga och Borgström menar att detta är en del av globaliseringen, då människor tenderar att dra sig till varandra och gruppera sig utifrån primära identiteter som exempelvis etniska (Goldstein-Kyaga & Borgström). Då respondenterna som medverkat varit från alla olika länder som tidigare tillhört Jugoslavien, har etnicitet inte varit ett problem eller något som uppmärksammats av de resterande respondenterna. Till skillnad från de som uttryckt sig själva som serber, har de andra respondenterna inte upplevt negativa kommentarer mot deras specifika etnicitet. De negativa kommentarer som de fått höra och upplevt på sina arbeten har inte varit specificerade utan allmänt riktade mot personer som inte är svenska. Dels har dessa kommentarer grundat sig, enligt respondenterna i deras namn. Respondent 3 berättar att;

Så det är alltid ”så unikt namn” och då säger jag fast det är det inte och ger exempel. Men på något sätt har det alltid kommit att prata om ’berätta var du kommer ifrån’ och jag hatar sånt.
- Respondent 3

Att bli tillfrågad om ursprung uppfattas negativt enligt respondenterna, vilket kan kopplas till ett ”vi” och ”dem” tänk distansen som skapas däremellan (Hylland Eriksen, 2004). Detta stämmer överens med Cetrez resultat som kallar sådana frågor för ethnic labelling och leder till en alienerande effekt, oberoende av avsikterna med frågan från personen som ställer den. Denna person kan omedvetet, eller medvetet vilja skapa skillnad mellan individer, vilket i sin tur leder till och förstärker ett ”vi” och ”dem” tänk (Cetrez, 2015).

Ett annat tema som varit återkommande bland samtliga respondenter i diskussioner om arbete har varit att det är ett vanligt ämne runt fikabordet om någon är svensk eller inte. Detta har uppfattats olika av de olika respondenterna, vissa upplever detta som något negativt och diskriminerande, medan andra upplevt sådana frågor som ren nyfikenhet av de som frågar eftersom det främmande för de som frågar.

Jo men runt fikabordet är det alltid den här diskussionen om att ”ja med du är ju inte svensk”. Man bara.. vadå inte svensk, jag är ju född här. Det är mitt land också. Jag har upplevt allt ni har upplevt under barndomen liksom, varför skulle jag inte vara svensk då? Då blir det liksom den här kontrasten mellan svenskarna och inte svenskarna. - Respondent 4

Jag tror att det handlar lite om nyfikenhet också, att de inte har såhär, någon inblick på hur vi lever. Ehm.. För att ofta firar man jul den 24 som alla andra och man firar nyår och påsk och såhär. Och då har de ofta inte förstått det för de har en helt annan bild av det. Liksom okej, ni firar inte jul för ni kommer inte från Sverige. Det är nog mer en nyfikenhet än diskriminering. - Respondent 5

Detta är en situation då socialkonstruktivismens tankesätt blir intressant, då den blir intressant först när den bryter mot konstruerade tankar och beteenden som anses vara naturliga och normativa (Wenneberg, 2010). I detta fall är den svenska identiteten konstruerad som den naturliga, vilket innebär att allt annat är avvikande. Intressant i detta fall är hur ungdomarna som trots allt är födda här ändå inte upplevs och accepteras av samhället som svenskar på grund av faktorer som namn och utseende. I likhet med ethnic labelling vid frågor om namn, är denna stämpling av att vara invandrare eller en viss nationalitet laddat med både positiva och negativa känslor från både personen som frågar och personen som blir frågad. Användning av sådana termer som innebär en etnisk stämpling beror också på vad syftet med själva interaktionen är (Cetrez, 2015). Därav har de olika respondenterna uppfattat detta olika, där respondent 3 uppfattat frågor om namn som något negativt, medan respondent 5 snarare uppfattat detta som nyfikenhet snarare än diskriminering. Cetrez har i sin forskning konstaterat att det skapas utanförskap och alienation genom att säga att man är invandrare. Dessa känslor indikerar vidare ett svagt och negativt självförtroende såväl som identitetsförlust (Cetrez, 2015) vilket är möjligt att observera i de utsagan från respondent 4 där hen upplevt en kontrast mellan svenskar och icke-svenskar, precis som i utsagan därefter, där respondent 3 upplever utanförskap och alienation på grund av antagande från omvärlden om att de som har utländsk bakgrund inte har samma erfarenheter som någon svensk person. Ålund och Alinia menar att synen på ”invandrare som problem” ingår i komplexa och omfattande kollektiva föreställningar om skillnader mellan ”dem” och ”oss” som vanligen uttrycks i kulturella termer. Integration som begrepp sammankopplas med samhällsutveckling och synen på invandrarnas kultur som vanligen ses som traditionell och primitiv (Ålund & Alinia, 2011). Majoritetskulturen ses i förhållande till

kulturell mångfald som överlägsen, och det främmande uppfattas ofta som hotande. Upprätthållandet av den sociala hierarkiseringen påverkas av främlinggörandet av andra kulturer (ibid) vilket kan vara anledningen till att sådana frågor om bakgrund uppfattas som negativt av respondenterna.

6.3 Språkets betydelse

Under fokusgruppsträffarna blev samtliga respondenterna frågade vilket språk respondenterna anser vara deras primära modersmål, och samtliga svarade att det definitivt var svenska, även om de lärde sig hemspråket hemma av sina föräldrar och svenska på förskola och skola. Anledningen till detta är att de anser att de behärskar svenskan bättre än hemspråket, såväl i tal som i skrift. En av respondenterna berättar;

(...) Jag hade en gymnasielärare som föreslog i helklass att alla som pratar något annat språk än svenska bör gå på svenska som andra språk och sa att 'det skulle vara som att ni försöker spela fotboll mot MFF och förväntar er att ni ska vinna'. Han antog att vi inte kunde ha ett lika bra ordförråd som andra svenska elever och att vi inte kan språket lika bra. Men vad kan jag för språk om inte svenska? Jag kan ju definitivt inte bosniska så bra. Eller lika bra som svenska. - Respondent 7

Utifrån detta uttalande observeras en assimilation, då respondenten känner en stark samhörighet med majoritetskulturen genom att se majoritetskulturens språk som det primära, och svagare samhörighet till sin ursprungliga minoritetskultur (Nekby & Rödin, 2007), på grund av bristande kunskaper i hemspråket. Att utmärka alientation på så vis, innebär en identitetsförlust (Cetrez, 2015). Respondenten i detta fall blir utstött och kontrasten blir tydlig mellan de svenska och icke-svenska eleverna. Dessa kontraster, precis som identiteten själv, går att ifrågasätta enligt socialkonstruktivismen som menar att människan inte ens besitter en verklig identitet, utan åsyftar istället att identitet är konstruerat och tillfälligt då det är konstant växlande (Wenneberg, 2010). Socialkonstruktivismens grundtanke är en utgångspunkt som förtydligas av Eriksen, som menar att jaget är av en föränderlig karaktär och att språket är en adaptiv mekanism (Hylland Eriksen, 2004), vilket är en del av det transnationella och globaliseringen. Språket bör inte ses som ett resultat av nationalism eller imperialism, utan snarare att samhället befinner sig i en sekvens av språklig standardisering, där originalspråket riskerar att bli förlegat när ett nytt dominant språk utvecklas i vardagsbruket (Hylland Eriksen, 2014) vilket i detta fall är det svenska språket för respondenten.

I diskussionen om språk blev samtliga respondenter tillfrågade ifall de har gått på hemspråk och alla hade under skolgången gått på hemspråk, men åsikterna kring detta var väldigt olika. Samtidigt som de ansåg att det var ett sätt att bevara tradition och historia, ansåg de också att det var väldigt subjektivt och att det kunde bli alldeles för inriktat på religion och hemlandets historia samtidigt som det var ett sätt att skapa utanförskap för elever av andra ursprung, respondent 9 beskrev hemspråksundervisningen som;

(...) de är alldeles för mycket inriktade på antingen religion eller historia, och efter den svenska undervisningen var mina andra kompisar välkomna att följa med. - Respondent 9

Respondent 9 menar att hemspråksundervisningen är ett sätt att upprätthålla och förstärka ett "vi" och "dem" medan Eriksen menar att det inte finns grupper som är konstruerade på ett sätt där alla kan vara med, utan att exklusion måste existera i viss mån för att interna gemenskapen i grupper ska kunna förstärkas (Hylland Eriksen, 2004). Vissa ansåg att det var irrelevant och fel att lära ut till elever, medan andra uppfattade detta som något positivt då de fick vidgade perspektiv, respondent 3 beskrev hemspråket på följande vis;

(...) Med hemspråk motverkas och missuppfattningar, på mina historalektioner var det så 'ja serberna gjorde allt'. Sen på hemspråksundervisningen hade läraren en presentation 'det var inte vårt fel!' du vet. Haha. Man hör allas perspektiv och man kan då sätta sig själv hemma och reflektera. Det vidgar perspektiven. - Respondent 3

Dock är samtliga respondenter övertygade om att det var den sociala biten som gjorde det spännande att gå dit eftersom det var en undervisning som skiljde sig från den svenska, respondent 4 förklarar;

Jag tror att hemspråket var mer, visst man lärde sig grejer, men det var den sociala biten som fick en att vilja att gå dit. För man träffade sina vänner och det utvecklades till något mycket mer. Både språkligt och kulturellt. Man pratade om kulturen och såna här grejer. -

Respondent 4

Socialkonstruktivismen utgår från att allting är skapat av oss människor samtidigt som vi uppfattar verkligheten genom våra sinnen (Wenneberg, 2010). Verkligheten konstrueras i detta fall genom

språket, och respondenterna upplever att det är en viktig faktor i diskussionen om huruvida språket har en inverkan på identiteten. Att språket är en stark identitetsskapande faktor stämmer överens med tidigare forskning där Goldstein-Kyaga och Borgström kommit fram till att språket är en viktig faktor i diskussioner om identitet och tillhörighet (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Avgörande för hur viktigt språket blir beror på invandrargruppens historia, och språket är en direktlänk till att få kontakt med sitt ursprung för att på så vis markera en viss delaktighet (ibid). Direktlänken i denna undersökningens fall blir exempelvis hemspråket, vilket har både en identitetsskapande faktor på så vis när respondenterna säger de blivit medvetna om sin kultur och historia på ett nytt sätt vilket vidgat deras perspektiv, samtidigt som hemspråket fört samman människor från samma ursprung och skapat en tillhörighet på så vis.

6.4 Kultur och tradition

Vid samtliga fokusgruppsträffar har respondenterna blivit tillfrågade om det finns några speciella traditioner från hemlandet alternativt från den svenska kulturen som bevaras i deras familjer. Det som framkommit i denna fråga är att respondenterna uppgav att de firar både högtider från hemlandet men även de svenska;

(...) Vi firar jul två gånger, den svenska och ortodoxa. Vi firar även nyår två gånger. - Respondent 4.

Även respondent 8 berättar att familjen bevarar båda;

Vi är ju två olika religioner i mitt hem, kristna och muslimska. Så vi firar båda, utifrån respekt. - Respondent 8

Majoriteten av respondenterna firar även valborg och midsommar vilket kommer från den svenska kulturen, samtidigt som de även håller fast vid och bevarar tradition från hemlandet på olika vis;

Kyrkan och religionen är ju också något man bevarar. Jag dansar ju också folkdans till exempel, försöker bevara traditionen på så vis. - Respondent 1

Respondenterna och deras familjer försöker, enligt min uppfattning, vara med och följa den svenska kulturen samtidigt som kulturen från hemlandet är lika viktig och får inte glömmas. Samtidigt som respondenterna uttrycker att båda kulturerna är viktiga för dem, känner vissa en

större tillhörighet till Sverige och den svenska och menar på att Sverige är deras hem. Respondent 1 berättar;

Hem är bara här! Där är bara en tillfällig vistelse för mig. När jag är i Serbien och jag säger att jag ska hem till mina kompisar är det för att kvällen är slut och att jag ska hem till där jag bor för tillfället. Det säger jag när jag bor på något hotell också tex. i Grekland. Men mitt hem är i Sverige. - Respondent 1

Integration innebär att en individ känner stark samhörighet i såväl minoritetskulturen (ursprungskulturen) som majoritetskulturen (Nekby & Rödin, 2007). Respondenterna känner stark tillhörighet till både hemlandet och Sverige, då de anser att det är viktigt att fira båda traditionerna, men att deras hem är Sverige. Dock uttrycker respondenterna att det inte vet vad de tillhör fullt ut och att det är svårt att bara bestämma sig för det ena eller det andra, då båda kulturerna är viktiga för dem. Respondent 3 uttrycker det på följande vis;

Asså vi är ju inte i en optimal situation, vi alla är i en gråzon och då får man anpassa sig.
Hur man vill anpassa sig är upp till varje individ. - Respondent 3

Eriksen understryker att de mest intressanta identiteterna konstrueras i gråzonerna då individer växlar mellan att identifiera sig om både-och och antingen-eller, och att detta är en identitet för sig själv (Hylland Eriksen, 2004). Det är på så vis som den tredje identiteten skapas. Den blir ett bindestreck för kombinationen av två kulturer istället för ett val av det ena eller det andra, och Goldstein-Kyaga och Borgström menar att denna identitet består av både-och (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Denna tredje identitet utvecklas i mångkulturella miljöer som denna, då två nationella identiteter kombineras och slås ihop (ibid). Detta blir ett tydligt exempel på hur en social konstruktion uppstår också, då denna tredje identitet är konstruerad av människor som befinner sig i gråzonen mellan två kulturella/nationella identiteter. De har svårt att utesluta det ena eller det andra och har möjligheten att slå ihop dem. Samtliga respondenter upplever att deras identitet står i en gråzon där saker och ting inte är givna. Denna gråzon må vara ett resultat av att vilja integreras väl i det svenska samhället och passa in samtidigt som de upplever att traditioner från hemlandet är viktiga att bevara. Möjligtvis hade denna gråzon inte varit lika uppenbar om respondenterna och deras familjer var inriktade på att enbart bevara traditioner från hemlandet eller enbart fira svenska högtider, eftersom det hade varit en mer uppenbar identitet och tillhörighet. Traditioner är en erfarenhet som är unik för varje människa och blir en del av individens identitet och tillhörighet.

Eriksen förklarar att det är kulturen som formar människan baserat på olika personliga erfarenheter och sociala omgivningar. Identitet skapas enligt Eriksen baserat på sociala förpliktelser och påverkas av faktorer som tradition och språk, och att det finns fler identifikationer som består av både-och (den tredje identiteten) än antingen-eller (Hylland Eriksen, 2004).

6.5 Att vara svensk

Under varje foksugruppsträff avslutades gruppsessionen med en öppen diskussion där frågan ställdes om vem som är svensk, vem som är invandrare och vem som är blatte. Respondenterna hade olika åsikter och definitioner på vem som är svensk och vad som krävs för att kunna identifiera sig som svensk. Under diskussionerna lärde de sig även av varandra genom att få höra varandras definitioner och vidgade perspektiven på så sätt. En återkommande beståndsdel i samtliga fokusgrupper av samtliga respondenter var att det finns olika dimensioner av att vara svensk. En av respondenterna förklarar på följande vis;

(...) Men det finns olika grader av att vara svensk. Att man är svensk på papper, rent beteendemässigt? Hypotetisk kan det finnas någon där nere som är mer svensk mentalt än vad jag är. Så det finns olika dimensioner av att vara svensk. Tillexempel min mormor som är svensk på papper men vet ingenting om detta land och bara tar pensionen. Haha. -
Respondent 3

Språk och integration är enligt majoriteten respondenterna avgörande faktorer för hur svensk någon är. Å andra sidan har några av respondenterna inte haft lika stora krav på vad som krävs för att få vara svensk;

Jag tycker att, känner man sig svensk, så är man väl svensk - Respondent 8

En annan kravlös och enkel definition av respondent 2 har varit;

Alla som har ett svenskt pass. Asså om du kan visa ett svenskt pass så är du svensk. -
Respondent 2

Dock har språk och integration varit väsentliga och återkommande i diskussionerna och uttrycktes på följande vis;

Jag skulle faktiskt inte kunna säga någon är svensk som inte ens försöker anpassa sig till det svenska samhället. Det är en viktig del, att kunna anpassa sig. Det finns ju fortfarande en svensk identitet som man ska följa. - Respondent 5

(...) Det beror ju på hur mycket man vill integreras i samhället. Och det är ett eget ansvar. Det blir dock problematiskt om man inte kan språket eftersom man inte kan integreras i samhället då. Det är inte samma sak som för dem som pratar svenska. - Respondent 8

En av respondenterna konstaterade dock under foksugruppsdiskussionen att det inte är givet att man behöver vara antingen det ena eller det andra;

Och vem säger att det måste finnas två grupper, svenskar och invandrare? Det finns ju något emellan, vad fan är vi, asså... jag vet inte. Vi är födda här men, jag vet inte. Vi kan ju inte säga att vi är svenskar i alla fall. - Respondent 3

Detta uttal från respondenten är ett exempel på den tredje identiteten, och hur den är konstruerad av människan själv tack vare globaliseringen som gett utrymme för komplexa, transnationella identiteter. I likhet med resultat från tidigare forskning, har Cetrez konstaterat att det i USA finns begrepp för människor med flera olika bakgrunder (Cetrez, 2015) som exempelvis i detta fall skulle kunna vara svensk-serb. USA skiljer sig från Sverige på så vis att sådana begrepp inte används i samma bemärkelse i Sverige, vilket stärker denna gråzon där respondenterna inte vet hur de ska identifiera sig. Som forskning säger är det i Sverige på så vis att man antingen assimileras eller separeras från samhället, d.v.s. att man antingen genom assimilation känner en stark samhörighet med majoritetskulturen, men svag samhörighet med minoritetskultur, eller att man genom separation känner svag samhörighet med majoritetskulturen men stark samhörighet i minoritetskultur, (Cetrez, 2015; Nekby & Rödin, 2007) vilket blir det problematiskt i mångkulturella sammanhang som detta. Goldstein-Kyaga och Borgström menar att dessa ensidiga och enformiga identiteter inte är möjliga att upprätthållas i takt med globaliseringen, då den snarare medför upplösning av etniska och nationella identiteter och istället bildas nya kontextuella och mångdimensionella identiteter (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Samtliga respondenter upplever deras identitet som oklar och inte optimal då de varken tillhör det ena eller det andra fullt ut. Möjligtvis är det så att de inte varit medvetna om att det existerar en gränsöverskridande tredje identitet som de egentligen kan identifiera sig med, utan att de snarare upplever detta som en gråzon.

6.6 Att vara invandrare/blatte

I diskussionerna om att vara svensk, var det efter en tid av intresse att belysa kontrasten genom att vända på det och istället ställa frågan om vem som är invandrare/blatte i syfte om att skapa en kontrast när respondenterna någorlunda definierat vad som krävs för att vara svensk. Samtliga respondenter ansåg att blatte var en värre version av begreppet invandrare. Även om de ansåg begreppen vara nära besläktade, uppfattade de begreppet blatte som mer negativt laddat;

Jag tycker att blatte är mer negativt laddat. - Respondent 5

Lacatus framställer också blattebegreppet som en värre version av invandrare. Blattebegreppet är kopplat till klassfrågor som sammankopplas med arbetarklassen, och ras som motsats till den svenska nordiska rasen som är konstruerad som ideal. Blattebegreppet härstammar ursprungligen från en bekräftelse av invandraridentitet som grundar sig i etnisk stolthet, och är en underlägsen och marginell motsvarighet till etniska svenskar (Lacatus, 2007). Blatte är en begreppsmässig markör för socialt och kulturellt utanförskap och är ett verktyg för att upprätthålla etnisk segregering (ibid). Utifrån ett forskarperspektiv blev det intressant att respondenterna tidigare uttryckte att de inte kunde identifiera sig som svenskar, även om de anser att Sverige är deras hem. Men i diskussionerna om invandrare kunde de inte heller placera sig i den gruppen. Respondent 2 förklarar;

(...) Asså jag känner mig faktiskt inte som en invandrare på det sättet. Det gör jag inte. Det är i så fall någon som har kommit hit väldigt sent och kanske inte kan svenska. Men har man gått här i skolan, jobbar här och svenskt pass... Ja då asså... - Respondent 2

Ovanstående citat påvisar en tillämpning av ”vi” och ”dem”, i detta fall i syfte om att snarare distansera sig från ”de andra” än att stärka den interna gemenskapen enligt teorin om det omvända kylskåpet (Hylland Eriksen, 2004). En återkommande faktor i reflektionerna kring vem som anses vara invandrare/blatte var beteendet, då beteendet utgörs av anpassning till det nya samhället, språkkunskaper och traditioner. Majoriteten av respondenterna såg integration som en avgörande faktor i huruvida någon är invandrare eller inte, eller rättare sagt vilken i vilken dimension av svensk som personen befinner sig i. Respondenterna ansåg även att blatte är en sämre version av invandrare i det mån då alla som invandrar till Sverige får en möjlighet till att integreras i samhället

och att lära sig språket etc, men att de som sammankopplas med blatteidentiteten valt att inte ta denna möjlighet och bli en del av det svenska samhället utan snarare håller fast vid sina traditioner, seder och bruk.

Alltså en invandrare är för mig någon som kommit till Sverige och är i startasen av att integrera sig, men blatte är någon som varit här en längre tid men valt att vända sig till den mörka sidan och inte integreras i samhället istället för välja att integreras. För man kan ju få hjälp av staten. - Respondent 8

För mig är det återigen hur man betar sig. Jag förstår rent tekniskt är invandrare den som har kommit hit, för mig är en invandrare någon som inte vill anpassa sig om man säger så. Som lever kvar i några traditioner som inte gäller här, som vägrar prata svenska, vägrar acceptera de regler som vi lever efter här. - Respondent 1

Det första jag kom att tänka på är någon som inte kan språket. Jag personligen har svårt att förbi se det och se någon som svensk så... det går ju inte. Jag kommer alltid ha denna etniska bakgrunden i huvudet men sen hur de betar sig kan ju vara mer eller mindre invandrare. - Respondent 5

Att se på identitet utifrån socialkonstruktivismens perspektiv innebär att språket är ett väsentligt verktyg för kommunikation för att vi ska kunna skapa vår verklighet, vilken enbart är tillgänglig genom kategorier (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009). Kategorierna som tillåter oss uppfatta verkligheten och omvärlden är beroende av vår förståelse (ibid) och för att kunna förstå och integreras i det nya samhället måste individen vara öppen för att skapa och samla på sig en ny kunskap om det nya samhället och dess kultur. Aldén och Hammarstedt åsyftar att språket är en avgörande faktor för integration och sysselsättningsutfallen, och att resultaten för språkkunskaperna och därmed integrationen är sämre där segregationen är omfattande (Aldén & Hammarstedt, 2014). Som jag tidigare nämnde distanserar sig respondenterna från invandrarna/blattarna genom det omvända kylskåpet, men detta innebär samtidigt förstärkning av den interna gemenskapen bland invandrarna/blattarna, vilket i sin tur förstärker och upprätthåller segregation och ger en motsatt effekt till integration. Tillskillnad från USA, finns det i Sverige inga benämningar för dubbel nationalitet (Cetrez, 2015). Cetrez har i sin studie dragit slutsatsen att detta är något som förstärker ett vi-och-dem tänk (ibid) vilket även är möjligt att utläsa utifrån denna studie och medverkandes

uttalanden. Möjligtvis medför detta att individer som identifierar sig med blatteidentiteten inte är redo att släppa gamla traditioner och introduceras för nya då de tänker sig vara tvungna att identifiera sig som antingen eller (Hylland Eriksen, 2004), men respondenterna i denna undersökning anser det vara en stor del av för att kunna anses vara mer eller mindre svensk eller invandrare. Detta i kombination med att det svenska språket inte tillåter en bindestrecks-identitet som tillåter båda kulturerna/nationaliteterna utan att individer tvingas välja det ena eller det andra gör att gråzonen som respondenterna upplever befinner sig i förstärks ytterligare;

Jag sitter fortfarande i en gråzon och vet ej vad jag kan identifiera mig som. - Respondent 6

Dock har Eriksen konstaterat att denna gråzon är en identitet i sig själv, och att det i världen råder fler både-och identiteter snarare än antingen eller (Hylland Eriksen, 2004).

7. Diskussion

I detta avsnitt kommer säcken knytas ihop och sammanfattas samtidigt som de dragna slutsatserna kommer att presenteras. Detta slutliga avsnitt låter mig som forskare blicka tillbaka på studien och lyfta fram förslag inför framtida forskning där kunskapsluckor i skriven stund existerar.

7.1 Slutsatser

Utifrån insamlad och analyserad empiri har det varit möjligt att dra slutsatser om att själva skolgången inte haft en stor direktpåverkan på respondenternas identitet utan snarare uppfostran hemifrån, som sagt att de ska vara och bete sig på ett sätt för att passa in i det svenska samhället och inte visa upp deras utländska rötter. Att visa stolthet över sitt ursprung har i majoriteten av respondenternas familjer varit något som ansetts vara fel och att de istället ska uppnå idealet vilket är den svenska identiteten/kulturen. Å andra sidan har hemspråksundervisningen i några fall haft en inverkan på respondenternas identitet. Av deras berättelser har deras kunskaper och perspektiv om såväl hemlandet som världen i stort utvecklats och vidgats. Å andra sidan har hemspråksundervisningen i vissa fall inte haft någon inverkan på respondenternas identitet alls eftersom de ansåg att det enbart var lärarens åsikter som togs upp under undervisningen, och att det som var intressant med undervisningen var den sociala delen av umgänge. Det har även varit möjligt att observera att majoriteten av respondenterna uppfostrats med en tanke om att utbildning är viktigt då samtliga förutom en av de medverkande är högskolestuderande. Jag spekulerar kring

att detta kan bero på att invandrare från f.d. Jugoslavien enligt tidigare forskning är en välintegrerad grupp där sysselsättningen är hög. Intressant att belysa är att respondenterna menar på att det blivit färre och färre personer med utländsk bakgrund för varje högre utbildningsnivå som de nått. Vidare spekulationer är att andra invandrargrupper inte är lika välintegrerade och att utbildning inte är en avgörande faktor i deras livsuppfattningar, då alla skapar sin egna verklighet precis som socialkonstruktivismen menar.

Vidare verkar arbete i sig ej ha haft en stor påverkan på identiteten, utan snarare bemötandet på arbetsplatserna. Utifrån respondenternas utsagor är det möjligt att konstatera att de har känt av ett "vi-och-dem"-tänk när de fått frågor angående deras traditioner och kulturer, såväl som när andra påpekat deras namn och diskuterat något typiskt svensk och antagit att de inte varit en del av det på grund av deras utländska rötter.

I frågan om språkets, kulturens och traditionens betydelse är det möjligt att dra slutsatsen att dessa faktorer är avgörande i förhållande till identitet och känslan av tillhörighet. Jag spekulerar kring att respondenterna hade haft enklare att identifiera sig som det ena eller det andra om det inte vore så att deras familjer värnar om att upprätthålla hemlandets kultur och traditioner i viss mån samtidigt som de anser att den svenska kulturen är idealet att uppnå och därför värnar även om den. Språket är en väsentlig del i att kunna identifiera sig med en viss nationalitet/identitet enligt respondenterna, vilket går att utläsa återigen i att de inte kan identifiera sig som det ena eller det andra, eftersom de behärskar både hemspråket och svenska språket. Att kultur, tradition och språk är en avgörande faktor i identitet och tillhörighet går även att observera i diskussionerna om vem som är svensk och inte, då majoriteten av respondenterna uppgav språk och integration av kultur som faktorer i deras definitioner. Respondenterna uppfattar dock att det finns olika dimensioner av att vara svensk eller invandrare, det vill säga att man kan vara mer eller mindre svensk (som är idealet) beroende på ens beteende och vilja av integration. Det är möjligt att observera att respondenterna menar att integration och etablering är ett val och därmed eget ansvar.

7.2 Slutdiskussion

Efter denna undersökning har jag blivit förvånad över att gråzonen där en individ slits mellan två kulturella bakgrunder är en identitet i sig. Jag observerar dock en begränsning med detta, och det är faktum att denna bindestrecks- /tredje identiteten är outtalad. Detta baserar jag på uttalandena i min empiri där ingen av respondenterna visste att en sådan existerade. Jag anser att en både-och identitet kan vara en stor fördel i det arbete för att motverka segregation och främja integration. Sverige som mångkulturellt land skulle enligt min subjektiva åsikt behöva termer som inkluderar fler än ett ursprung.

Jag finner det intressant att andra generationens invandrare som har sin ursprung i före detta Jugoslavien inte kan identifiera sig som varken svenskar trots att de som grupp anses som väletablerade. Jag ser på detta som ett problem och en begränsning, då det enligt respondenterna själva kräver att man uppfyller vissa kriterium i form av språkkunskaper etc för att kunna ses som mer eller mindre svensk. Att kunna rangordna människor som mer eller mindre svensk, innebär i sin tur att det är möjligt att rangordna deras dignitet och se ner på de som anses vara mindre svenskar, då den svenska identiteten är konstruerad som den rätta önskvärda. Inte heller kunde de identifiera sig med invandrar- eller blatteidentiteten, då de sammankopplade dessa med underordnade i förhållande till den svenska identiteten. Detta i sin tur leder till en marginalisering och stigmatisering som förstärker ett "vi" och "dem" tänkande, vilket i sin tur inte är gynnsamt för landets integration.

I förhållande till tidigare forskning har min studie bidragit med ny kunskap på så vis att den undersökt en specifik grupp i Sverige som det i skriven stund inte finns mycket forskning kring. Under studiens gång har det väckts nya frågeställningar om hur det är att befinna sig i denna gråzon som respondenterna upplever att de gör och huruvida de är medvetna om att denna gråzonsidentitet existerar och är en identitet i sig själv. Det skulle synnerligen vara av intresse med såväl kvalitativ djup forskning som mer generaliserande statistisk kvantitativ forskning inom detta ämne för att exempelvis ta reda på avgörande faktorer för vad som karakteriserar en gråzon. Avslutningsvis har tidigare studier gjorts om dubbla nationaliteter i USA där det, som tidigare nämnts, att de har ett bindestreckssystem som står för kombinationen av två snarare än att behöva välja den ena att identifiera sig med. Även detta hade varit en intressant undersökning för att ta reda på hur många som hade identifierat sig som en blandning av svensk och något annat, samt hur många som hade kunnat identifiera sig som antingen det ena eller det andra. Studier som idag finns som gjorts i USA

inom detta ämne blir inte missvisande men stämmer inte helt heller i jämförelse med Sverige, då Sverige idag saknar sådana begrepp i vardagligt bruk. Att Sverige idag saknar sådana begrepp i vardagligt bruk, förvånar mig, med tanke på att 18 procent av Sveriges befolkning under år 2017 var utrikes födda (Statistiska centralbyrån, 2017).

Källförteckning

Aldén L. & Hammarstedt, M. (2014). Utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden – en översikt och en internationell jämförelse. Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies, 2014:5, pp. 43.

Arpi, I. (2015) Jämför inte med Balkaninvandringen. *Svenska Dagbladet*, 7 september.

<https://www.svd.se/jamfor-inte-med-balkaninvandringen> Hämtat 2017.11.15

Becevic, Z. (2014) *Avblattefieringsprocessen*. Stockholm: Alfabeta Bokförlag AB

Bryman A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm; Liber AB

Cetrez, Ö. (2015). I feel Swedish, but my parents are from there... Crossing of identity borders among Assyrian youth in a multicultural context. *Borders and the changing boundaries of knowledge*, vol. 22, pp. 161-173.

Dahlin-Ivanoff, S. (2015) Fokusgruppsdiskussioner I Ahrne G. & Svensson P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm; Liber AB

De Lima Fagerlind, A. (2015). Så integrerades Balkanflyktingarna. *Svenska Dagbladet*, 6 juli.
<https://www.svd.se/sa-integrerades-balkanflyktingarna> Hämtat 2017.11.15

Ekberg, J. (2016). Det finns framgångsrika flyktingar på arbetsmarknaden. *Ekonomisk debatt*, nr 5:44, ss. 6-11.

Eriksen Hylland, T. (2014). *Globalization - the key concepts*. London: Bloomsbury Academic

Eriksen Hylland, T. (2004). *Rötter och fötter - Identitet i en föränderligt tid*. Smedjebacken: ScandBook AB

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015) Intervjuer Ahrne G. & Svensson P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm; Liber AB

Goldstein-Kyaga K. & Borgström M. (2009) Den tredje identiteten - ungdomar och deras familjer i det mångkulturella, globala rummet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:209809/FULLTEXT01.pdf> Hämtat 2017.12.06

Kalman H. & Lövgren V. (2012) *Etiska dilemman*. Malmö; Gleerups Utbildning AB

Lacatus, C. (2007). What is a *blatte*? Migration and ethnic identity in contemporary Sweden. *Journal of Arab and Muslim Media Research*, vol. 1, no.1, pp. 79-92.

Magnusson, K. (1991). Kulturella skillnader i Jugoslavien. *Svensk tidskrift*, 31 december. <http://www.svensktidskrift.se/arkiv100/1991/147%20Kjell%20Magnusson%3B%20Kulturella%20skillnader%20i%20Jugoslavien.pdf> Hämtat 2017.12.06

Nekby L. & Rödin M. (2007) *Kulturell identitet och arbetsmarknaden*. (Rapport 2007:07). Norrköping: Integrationsverket

Nilsson, Å. (2004). *Efterkrigstidens invandring och utvandring*. https://www.scb.se/statistik/_publikationer/be0701_1950i02_br_be51st0405.pdf Hämtat 2017.12.05

Regeringen (2000). *Begreppet invandrare - användningen i myndigheters verksamhet* (Rapport 2000:43). Stockholm; Regeringen <http://www.regeringen.se/contentassets/8592e456f2184550b83c4aa215e3ebba/begreppet-invandrare---anvandningen-i-myndigheters-verksamhet> Hämtat 2017.11.15

Rooth D.O. & Ekberg, J. (2003) Unemployment and earnings for second generation immigrants in Sweden. Ethnic background and parent composition. *Journal of Population Economics*, vol. 16, nr. 4, pp. 787-814.

Simic, K. & Ardila M. (2017) *When Blattar Succeed - Or Do They?* Masteruppsats, School of Economics and Management, Lund University. Lund; Universitetet

Statistiska centralbyrån (2017). Från massutvandring till rekordinvandring. <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/in-och-utvandring/#fordjupning> Hämtat 2017. 11.14

Vetenskapsrådet (u.å.) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm; Vetenskapsrådet. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> Hämtat 2017.12.16

Wenneberg S.B. (2010) *Socialkonstruktivism*. Malmö; Liber AB

Wiberg, H. (1987) Invandrares traditioner. *Sociologisk Forskning*, vol. 24, no. 3, ss. 73-81.

Ålund, A. & Alinia A. (2011) I skuggan av kulturella stereotyper. *Sociologisk forskning*, vol. 8, nr. 2, ss. 43-64.

Bilaga 1

Intervjuguide fokusgrupper

TEMA 1: Bakgrund & Inledning

Syfte: Få en bild av vem respondenterna är och hur deras bakgrund ser ut för att kunna göra en analys av insamlat material i förhållande till bakgrund.

Klargörande frågor:

1. Presentation (En kort bakgrundsinformation av varje respondent; vart kommer du ifrån? Etnisk bakgrund? en eller två utrikesfödda föräldrar (födda vart?), vad jobbar föräldrarna med idag och vad har ni för sysselsättning idag? Har ni alltid bott i Sverige?)

2. Pratar ni något annat språk än svenska?
- I så fall vilket? Hur lärde ni er språket?
- Vilket språk pratar ni hemma idag?
- Hur väl anser ni att ni behärskar det andra språket?
- Vilket språk anser ni vara ert primära modersmål?

3. När kom dina föräldrar/din förälder till Sverige?

4. Besöker ni ert hemland? Om ja, varför, hur ofta?

5. Har ni släkt i Sverige/hemlandet?

6. Hur upplevde ni er skolgång? (Grundskola, gymnasium, eventuella vidare studier?)
- Gick ni på hemspråksundervisning i grundskola/gymnasiet?
- Om ja, hur ser ni på det nu?
- Är det ett sätt att bevara tradition?
- Har hemspråk någon inverkan på er identitet?
- Kan hemspråk leda till ett slags utanförskap i skolan?

7. Hur upplever ni att ni bemöts på er arbetsplats (om man ej jobbar för tillfället, tidigare arbetsplats)? Vilka människor jobbar där (svenskar/invandrare)? Blir alla bemötta på samma sätt på arbetsplatsen?

TEMA 2: Faktorer som påverkar respondenternas identitet

Syfte: Klargöra vad som gör att en respondenten identifierar sig som svensk, icke-svensk eller invandrare.

Klargörande frågor:

1. Om någon frågar er vart ni kommer ifrån när ni befinner er i Sverige, vad svarar ni då?
- Vad är det som gör att ni svarar så?

2. Om någon frågar er vart ni kommer ifrån när ni befinner er i något annat land än i Sverige, vad svarar ni då?

- Vad är det som gör att ni svarar så?

3. Har ni någonsin blivit bemötta som invandrare i Sverige?

- Om ja, hur kändes det? Positivt/Negativt?

4. Har ni någonsin blivit bemötta som svenskar i hemlandet?

- Om ja, hur kändes det? Positivt/negativt?

5. Har ni någonsin blivit kallade för invandrare eller liknande när ni befunnit er i Sverige?

- Om ja, i vilken situation?

6. Finns det några speciella traditioner som era familjer bevarar som kommer från hemlandet?

- Om ja, på vilket sätt?

7. Finns det några traditioner som kommer från den svenska kulturen som har integrerats i era familjer?

- Om ja, hur firas dem?

8. Finns det något som ni gör för att bevara traditioner?

TEMA 3: Definition av begrepp

Syfte: Ta reda på när respondenterna anser att någon är svensk eller inte.

Inledning: ” I sin delrapport har arbetsgruppen förklarat att begreppet in- vandrare i författningssammanhang endast bör användas som en beteckning på personer som själva faktiskt har invandrat och som har folkbokförts i Sverige. ”Nyanlända invandrare” bör avse per- soner som själva har invandrat för en relativt kort tid sedan och ”personer med utländsk bakgrund” såväl utrikes födda personer som själva invandrat som personer födda i Sverige med minst en utrikes född förälder.” (Regeringen, 2000, s. 18).

Klargörande fråga:

1. Vem är svensk? Varför?

2. Vem är invandrare? Varför?

3. Vad är det som avgör om man är svensk/invandrare?

4. När jag säger ”blatte”, vad tänker ni på då? Vad betyder det för er?

Källor

Regeringen (2000). *Begreppet invandrare - användningen i myndigheters verksamhet* (Rapport 2000:43). Stockholm; Regeringen <http://www.regeringen.se/contentassets/8592e456f2184550b83c4aa215e3ebba/begreppet-invandrare---anvandningen-i-myndigheters-verksamhet> hämtat 2017.11.14

Bilaga 2

Facebook-meddelande

Följande meddelande skickades ut till olika potentiella respondenter via Facebook för att rekrytera deltagare till fokusgrupperna för undersökningen.

Hej!

Jag läser mitt sista år på socionomprogrammet vid Lunds Universitet och genomför en studie som del av min kandidatuppsats. Studiens syfte är att undersöka hur andra generationens ungdomar från före detta Jugoslavien upplever sin identitet i relation till kultur och traditioner. För att kunna genomföra min studie behöver jag deltagare som är villiga att prata om vilka faktorer som påverkar deras identitetskänslor. Det första kravet för att delta i studien är att man har minst en utlandsfödd förälder från något av länderna som tidigare ingick i Jugoslavien och att man själv är född i Sverige. Det andra kravet är att man är mellan 20-25 år gammal då fokus ligger på unga vuxna. Respondenten deltar på egen vilja och frivillig basis vilket innebär att du som respondent kan avbryta din medverkan när du vill.

Med detta sagt undrar jag om du hade kunnat tänka dig ställa upp i min undersökning, om du uppfyller ovanstående krav? Jag bifogar även ett mer utförligt informationsbrev som berör deltagarens samtliga rättigheter och studiens syfte. Om du skulle bestämma dig för att avstå från att medverka i undersökningen, har du något tips på någon annan som uppfyller kraven som jag kan fråga?

Ställ gärna frågor till mig om det är något du undrar!

Med vänliga hälsningar, Emilia Makra

Bilaga 3

Informationsbrev för undersökning till kandidatuppsats

Hej!

Mitt namn är Emilia Makra och jag studerar mitt sista år på socionomprogrammet vid Lunds universitet. Som en del av min kandidatuppsats genomför jag en studie där jag vill undersöka hur andra generationens invandrare från Balkan ser på sin egna identitet. Syftet med undersökningen är att lyfta faktorer vilka påverkar ditt/ert sätt att identifiera sig i relation till kultur, traditioner och bakgrund.

Genomförandet av min studie kommer ske i form av fokusgrupper med några utgångsfrågor, vilka ni mer än gärna får diskutera öppet kring. En fokusgrupp innebär att vi kommer ses vid ett tillfälle i en grupp om 4-5 personer i ca 1-1,5h. Dessa fokusgruppsträffar kommer att spelas in med ert samtycke och kommer att raderas efter användandet för att skydda din/er integritet. Fokusgruppsträffen och er medverkan i undersökningen är konfidentiell. Med detta sagt innebär detta att era namn inte kommer framkomma i kandidatuppsatsen då ni kommer aidentifieras och istället benämnas som respondent 1, respondent 2, respondent 3 osv.

Att medverka som respondent i denna undersökning innebär att ca 1-1,5h av din tid kommer behöva avsättas till denna fokusgruppsträff, vilket jag kommer kompensera med fika vid träffen. Att delta i studien är, som tidigare nämnt, frivilligt och sker vid den tidpunkt och plats som i överenskommelse med samtliga gruppmedlemmar vid det tillfälle passar bäst.

Som respondent i studien deltar du på en fullkomligt frivillig basis och har rätt att avsluta ditt deltagande när som helst. Skulle du under fokusgruppsträffen bestämma dig för att av något skäl avsluta din medverkan kommer redan insamlad data inte användas i vidare analys och uppsats.

Efter fokusgruppsträffen, när materialet är insamlat kommer detta förvaras på min dator för att vara oåtkomlig för obehöriga. Detta kommer att raderas när undersökningen är avslutad. När kandidatuppsatsen är fullbordad och avslutad kommer den att förvaras i Lunds universitets databaser. Det är även möjligt att uppsatsen kommer vara tillgänglig via sökmotorer som exempelvis Google och Lubsearch om namn eller titel används som sökord. För vidare frågor eller funderingar kan ni kontakta mig antingen här på Facebook eller via mail/telefon. Det går även bra att kontakta min handledare, Agneta Hedblom, via mail för ytterligare frågor.

Kontaktuppgifter

- **Emilia Makra**, Skribent

Email: emiliamakra@hotmail.com

Telefonnummer: 070xxxxxxx

- **Agneta Hedblom**, Handledare

Email: agnetahedblom@gmail.com

Telefonnummer: 070xxxxxxxx

